

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo
univerzitetnega programa**

ZAKONODAJNA FUNKCIJA EVROPSKE UNIJE

Marjana Pestotnik

Ljubljana, september 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
univerzitetnega programa

ZAKONODAJNA FUNKCIJA EVROPSKE UNIJE

Kandidatka: Marjana Pestotnik
Številka indeksa: 04035522

Mentor: izr. prof. dr. Rudi Kocjančič

Ljubljana, september 2010

POVZETEK

Diplomsko delo zajema predstavitev zakonodajne funkcije Evropske unije, in sicer na podlagi predstavitve prava Evropske unije ter njenih temeljnih pogodb. Delo zajema pravne akte, razmerja, temeljna načela prava EU, nadaljuje pa se s temeljnimi pogodbami, ki so prispevale k strukturi in gradnji današnje Evropske unije in njene zakonodaje. Preko pogodb je prikazana spreminjajoča se vloga zakonodajne funkcije med tremi glavnimi zakonodajnimi organi: Evropskim parlamentom, Svetom in Evropsko Komisijo. Postopoma lahko spremljamo krepitev Evropskega parlamenta v zakonodajni funkciji. Od prvotnega položaja Evropskega parlamenta, ko njegovo mnenje ni bilo obvezno za sprejemanje zakonodaje, danes Evropski parlament po Lizbonski pogodbi s 1. 12. 2009 zavzema položaj sozakonodajalca, kar mu omogoča, da skupaj s Svetom enakopravno sprejema evropsko zakonodajo po rednem zakonodajnem postopku.

Ključne besede: Evropska unija, zakonodajna funkcija, pogodbe, Evropski parlament, Svet, Evropska komisija, Lizbonska pogodba, sozakonodajalec.

SUMMARY

The diploma work presents the legislative functions of the European Union, namely on the basis of representation of European Union law and its underlying contracts. Work includes legal acts, relations, fundamental principles of EU law and also founding treaties that have contributed to the structure and construction of present-day European Union and its legislations. The changing role of legislative function between the three main legislative bodies: the European Parliament, Council and the European Commission, is shown through contracts. Enhancement of the European Parliament in the legislative function can be monitored gradually. From the initial position of the European Parliament, when its opinion was not mandatory to adopt the legislation, today in accordance with the Lisbon Treaty, which entered into force on 1st December 2009, the European Parliament takes up the position of the co-legislator and together with the Council it equally adopts the European legislation by ordinary legislative procedure.

Key words: European Union, legislative function, contracts, European Parliament, Council, European Commission, the Lisbon Treaty , co-legislator.

KAZALO

POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
KAZALO	iv
1 UVOD	1
1.1 IZHODIŠČE DIPLOMSKEGA DELA.....	1
1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE	2
1.3 METODE DELA.....	2
1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA	2
2 PRAVO EVROPSKE UNIJE	4
2.1 PRIMARNA ZAKONODAJA.....	4
2.1.1 Ustanovitvene pogodbe	5
2.1.1.1 Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo.....	5
2.1.1.2 Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti.....	6
2.1.1.3 Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo	7
2.2 SEKUNDARNA ZAKONODAJA	7
2.2.1 Uredbe.....	7
2.2.2 Direktive.....	7
2.2.3 Odločbe.....	8
2.2.4 Priporočila, mnenja, resolucije, skupna stališča in ukrepi	8
2.2.5 Drugi akti	8
2.3 RAZMERJE MED PRAVOM SKUPNOSTI IN PRAVOM DRŽAV ČLANIC	9
2.3.1 Avtonomnost prava ES	9
2.3.2 Primarnost prava ES.....	9
2.3.3 Neposredna uporabnost prava ES.....	9
2.4 TEMELJNA NAČELA PRAVA SKUPNOSTI.....	10
2.4.1 Temeljne pravice.....	10
2.4.2 Subsidiarnost.....	10
2.4.3 Sorazmernost	11
2.4.4 Legitimna pričakovanja.....	11
2.4.5 Nediskriminatornost	11
2.4.6 Transparentnost.....	12
2.4.7 Druga temeljna načela	12
3 ENOTNI EVROPSKI AKT	13
3.1 ELEMENTI ZAKONODAJNE FUNKCIJE.....	13
4 POGODBA O EVROPSKI UNIJI - MAASTRICHTSKA POGODBA	15
4.1 STRUKTURA POGODBE O EVROPSKI UNIJI	16
4.2 STEBRI EVROPSKE UNIJE.....	17
4.2.1 1. steber: Evropske skupnosti	17
4.2.2 2. steber: Skupna zunanja in varnostna politika	18
4.2.3 3. steber: Sodelovanje na področju pravosodja in notranje politike.....	18
4.3 POMEMBNA DOLOČILA PRVEGA STEBRA	19

4.3.1	Ekonomska in monetarna politika.....	19
4.3.2	Državljanstvo Evropske unije	20
4.3.3	Načelo subsidiarnosti.....	21
4.4	INSTITUCIONALNA UREDITEV	21
4.4.1	Svet kot osrednja zakonodajna institucija	21
4.4.1.1	Sedež.....	21
4.4.1.2	Sestava	22
4.4.1.3	Odločanje Sveta EU.....	22
4.4.1.4	Naloge	23
4.4.1.5	Organizacija dela	24
4.4.2	Zakonodajna funkcija Evropskega parlamenta.....	24
4.4.2.1	Sedež.....	24
4.4.2.2	Sestava	25
4.4.2.3	Funkcije	25
4.4.2.4	Organiziranost dela	26
4.4.3	Postopki odločanja	26
4.4.3.1	Soodločanje.....	26
4.4.3.2	Sodelovanje.....	27
4.4.3.3	Posvetovanje	28
4.4.3.4	Privolitev	28
4.4.4	Evropska komisija kot predlagateljica zakonodajne funkcije	28
4.4.4.1	Sedež.....	29
4.4.4.2	Sestava	29
4.4.4.3	Pristojnosti	30
4.4.4.4	Zakonodajna funkcija Evropske komisije	30
4.4.5	Evropski svet	31
4.4.5.1	Sedež.....	31
4.4.5.2	Organizacija dela	31
4.4.5.3	Pristojnosti	31
4.4.6	Sodišče Evropskih skupnosti in Sodišče prve stopnje	32
4.4.6.1	Sedež.....	32
4.4.6.2	Sestava	32
4.4.6.3	Pristojnosti	32
4.4.7	Računsko sodišče.....	32
4.4.7.1	Sedež.....	33
4.4.7.2	Sestava	33
4.4.7.3	Pristojnosti	33
4.4.8	Druge institucije.....	33
4.4.8.1	Evropska centralna banka.....	33
4.4.8.2	Evropska investicijska banka.....	34
4.4.8.3	Evropski ekonomsko-socialni odbor	34
4.4.8.4	Odbor regij	34
4.4.8.5	Odbor stalnih predstavnikov.....	34
4.4.8.6	Evropski varuh človekov pravic.....	35
5	AMSTERDAMSKA POGODBA.....	36

5.1	CILJI AMSTERDAMSKE POGODBE.....	36
5.2	SPREMEMBE V STEBRIH.....	37
5.3	INSTITUCIONALNE SPREMEMBE PO AMSTERDAMSKI POGODBI V INSTITUCIJAH Z ZAKONODAJNO FUNKCIJO.....	38
6	INSTITUCIONALNE SPREMEMBE PO POGODBI IZ NICE	39
6.1	NOVA SESTAVA EVROPSKE KOMISIJE, SVETA EVROPSKE UNIJE IN EVROPSKEGA PARLAMENTA	39
7	SLOVENIJA IN EVROPSKA UNIJA	40
7.1	USTAVNA PODLAGA ZA PRISTOP SLOVENIJE K EVROPSKI UNIJI	41
7.2	PRISTOPNA POGODBA	42
8	POGODBA O USTAVI ZA EVROPO.....	43
8.1	STRUKTURA POGODBE	43
8.2	CILJI IN PRISTOJNOSTI.....	44
8.3	PRAVNI AKTI UNIJE PO PREDLOGU EVROPSKE USTAVNE POGODBE.....	45
8.3.1	Evropski zakon.....	45
8.3.2	Evropski okvirni zakon.....	45
8.3.3	Evropska uredba	45
8.3.4	Evropski sklep.....	46
8.3.5	Priporočila	46
8.3.6	Mnenja.....	46
8.4	VLOGA ZAKONODAJNIH INSTITUCIJ PRI SPREJEMANJU PRAVNIH AKTOV	46
8.5	PROTOKOL O VLOGI NACIONALNIH PARLAMENTOV V EVROPSKI UNIJI KOT PRAVNI AKT	47
8.6	PROTOKOL O UPORABI NAČELA SUBSIDIARNOSTI IN SORAZMERNOSTI... ..	48
8.7	INSTITUCIONALNE SPREMEMBE.....	48
8.7.1	Svet Evropske unije.....	48
8.7.2	Evropski parlament	48
8.7.3	Evropska komisija	49
8.7.4	Evropski svet	49
8.7.5	Sodišče Evropske unije.....	49
9	LIZBONSKA POGODBA	50
9.1	STRUKTURA LIZBONSKE POGODBE	50
9.2	SPREMEMBE IN DOPOLNITVE.....	52
9.3	PRAVO EVROPSKE UNIJE PO LIZBONSKI POGODBI	55
9.3.1	Primarno pravo	55
9.3.2	Sekundarno pravo.....	55
9.3.2.1	Normativne kategorije sekundarnih pravnih aktov	56
9.4	ZAKONODAJNI POSTOPEK	57
9.4.1	Redni zakonodajni postopek	57
9.4.2	Posebni zakonodajni postopek	58
9.5	ZAKONODAJNE PRISTOJNOSTI MED EVROPSKO UNIJO IN DRŽAVAMI ČLANICAMI	58

9.6	NAČELI SUBSIDIARNOSTI IN SORAZMERNOSTI TER VLOGA NACIONALNIH PARLAMENTOV	59
9.7	INSITUCIONALNE SPREMEMBE.....	60
9.7.1	Evropski parlament	61
9.7.2	Evropski svet	61
9.7.3	Svet	62
9.7.4	Evropska komisija	63
9.7.5	Sodišče Evropske unije	64
9.7.6	Evropska centralna banka.....	65
9.7.7	Računsko sodišče.....	65
9.8	IZJAVA O PRIMARNOSTI	65
9.9	LISTINA EVROPSKE UNIJE O TEMELJNIH PRAVICAH KOT PRAVNI AKT	66
10	ZAKLJUČEK.....	68
	LITERATURA	70
	VIRI	71
	SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	73
	IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA.....	75

1 UVOD

1.1 IZHODIŠČE DIPLOMSKEGA DELA

Pravo Evropske unije ni mednarodno pogodbeno pravo držav članic, temveč predstavlja samostojni pravni red Skupnosti kot naddržavne tvorbe. Viri prava ES so torej avtonomni in niso odvisni od držav članic. Oblikujejo in ustvarjajo jih organi Skupnosti oziroma Evropske unije. Gre za samostojen, od mednarodnega prava različen, pravni red. Pravo Evropske unije delimo na primarno in sekundarno zakonodajo. Primarno zakonodajo zajemajo ustanovitvene pogodbe, danes imenovane temeljne pogodbe. Sekundarno zakonodajo pa obsegajo direktive, uredbe, odločbe, priporočila, mnenja, resolucije ter skupna stališča in skupni ukrepi.

Današnja Evropska unija je rezultat trdega dela mnogih ljudi, ki so si prizadevali za združeno Evropo. Zgrajena je na konkretnih dosežkih: v nobenem delu sveta neodvisne države še niso združile svojih moči do take mere in na tolikih področjih, ki so ključnega pomena za njihove državljane. Evropska unija je oblikovala skupno valuto in dinamični skupni trg, v katerem se ljudje, storitve, blago in kapital svobodno pretakajo. Prizadeva si, da skozi splošni družbeni napredek in primerno konkurenco prednosti skupnega trga lahko uživa čim več ljudi. Seveda tega ni bilo mogoče doseči čez noč, saj se je zgradba Evropske unije gradila postopoma. Od začetnih 6 držav se je krog vključevanja novih držav z razvojem integracij povečeval. Zaradi vedno večjega števila vključenih držav v EU, ki danes znaša 27 držav članic, so bile zato v posameznih obdobjih nastanka današnje Evropske unije potrebne nove pogodbe, ki so razveljavile prejšnje, oziroma so jih spremenile in dopolnile, da ne bi zaostajale za družbenim razvojem.

Evropska unija temelji na načelu pravne države. To pomeni, da vse kar dela, izhaja iz pogodb, o katerih se prostovoljno in demokratično dogovorijo vse države članice. Institucije Evropske unije lahko na podlagi pogodb sprejemajo pravne akte, ki jih nato izvajajo države članice.

Novonastale pogodbe so v veliki meri velikokrat ustanovile nove organe, nove postopke odločanja, spremenile sestavo institucij in njihovo delovanje. Kot že povedano pogodbe predstavljajo primarno zakonodajo Evropske unije, ki je primerljiva z ustavnim pravom na nacionalni ravni. Pogodbe določajo temeljne elemente Evropske unije in zlasti pristojnosti akterjev sistema Evropske unije, ki sodelujejo v procesu odločanja in tudi pooblastila, ki so jim dodeljena. So predmet neposrednih pogajanj med vladami držav članic in morajo biti ratificirana s strani vseh držav članic v skladu s postopki, predvidenimi na nacionalni ravni, kar pomeni v nacionalnih parlamentih ali na referendumu.

1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Cilj diplomskega dela je predstaviti zakonodajno funkcijo Evropske unije. Predstaviti vsebino prava Evropske unije, njegovo temeljno delitev na primarno in sekundarno zakonodajo ter razmerja in načela prava Evropske unije. Predvsem pa se osredotočiti na primarno zakonodajo, ki zajema temeljne pogodbe in preko njih prikazati temeljne elemente zakonodajne funkcije Evropske unije. V ta namen bom predstavila vse pogodbe: ustanovitvene pogodbe, Enotni Evropski akt, Maastrichtsko pogodbo, Amsterdamsko pogodbo, Pogodbo iz Nice, Pogodbo o Ustavi za Evropo in zadnjo veljavno Lizbonsko pogodbo. Prikazati njihovo strukturo, spremembe in dopolnitve, predvsem pa se osredotočiti na institucionalne spremembe treh glavnih zakonodajnih akterjev: Evropskega parlamenta, Sveta in Evropske komisije. Razlog tega je prikaz spreminjajoče se zakonodajne pristojnosti Evropskega parlamenta, Sveta in Evropske komisije, ki jih dobijo z vsako na novo podpisano pogodbo.

1.3 METODE DELA

Vsebina diplomskega dela stoji na uporabljeni deskriptivni metodi dela s pregledom samostojnih publikacijah, ki opisujejo tematiko Evropske unije, od samega razvoja EU do ustanovitvenih pogodb, odločanja v EU, vlog institucij v EU, dopolnitev in sprememb podpisanih pogodb ...

Uporabljeni pravni viri ter internetni viri pa so mi služili za natančnejši vpogled v same pogodbe, njihovo strukturo in vsebino.

1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

V prvem poglavju sem opredelila izhodišče diplomske naloge, namen in cilj diplomske naloge, razlog zakaj sem se diplomske naloge sploh lotila ter pod metode dela navedla vrste virov, ki sem jih uporabila pri pisanju diplomske naloge. V drugem poglavju sem predstavila pravo Evropske unije, njegovo delitev na primarno in sekundarno zakonodajo. Pod primarno zakonodajo sem predstavila ustanovitvene pogodbe, pri sekundarni zakonodaji pa sekundarne pravne akte. Nadaljnjo sem opredelila razmerje med pravom skupnosti in pravom držav članic ter temeljna načela prava. V nadaljnjih osmih poglavjih je predstavljena spreminjajoča se vloga zakonodajne funkcije preko podpisano veljavnih evropskih pogodb, in sicer med osnovnimi tremi institucijami, ki si delijo zakonodajno funkcijo: Evropskim parlamentom, Svetom in Evropsko komisijo. V tretjem poglavju sem predstavila leta 1987 uveljavljen Evropski akt, katerega razlog nastanka je v izgradnji notranjega trga. V četrtem poglavju je predstavljena Maastrichtska pogodba, ki vsebuje trostebrno strukturo oziroma zgradbo Evropske unije. Njen prvi steber predstavlja pravo Evropske unije in vsebuje zakonodajno funkcijo Evropske unije.

Peto poglavje predstavlja leta 1997 podpisano Amsterdamsko pogodbo, ki ohranja trostebrno strukturo, vendar spreminja vsebino stebrov, ki jih je določila Maastrichtska pogodba. Šesto poglavje zajema Pogodbo iz Nice. Sedmo poglavje zajema Slovenijo in z njo povezano vključitev v Evropsko unijo. Osmo poglavje zajema zavrnjeno Pogodbo o Ustavi za Evropo. V devetem poglavju pa je predstavljena Lizbonska pogodba, ki je v veljavo stopila decembra 2009 in je s seboj prinesla številne spremembe Evropski uniji. Lizbonska pogodba odpravlja trostebrno strukturo, pravo Skupnosti postane pravo Evropske unije. Evropska unija postane pravna osebnost. Po novem se zakonodajni akti sprejemajo po rednem zakonodajnem postopku, kjer Evropski parlament in Svet na predlog Komisije skupaj sprejemata uredbe, direktive ali sklepe. Zadnje poglavje pa predstavlja zaključek, ki predstavlja sklepne misli in končne izsledke.

2 PRAVO EVROPSKE UNIJE

Evropska unija je edinstvena nadnacionalna politično-gospodarska struktura. Pravo Evropske unije je zato poseben mednarodni pravni sistem, ki deluje vzporedno s pravom držav članic Evropske unije. Pri pravu Evropske unije velja načelo primarnosti, kar pomeni, da pravila, sprejeta na ravni Evropske unije, prevladujejo nad pravili, vsebovanimi v pravnih redih držav članic. Pravo Evropske unije je avtonomno pravo, saj svoje veljavnosti ne črpa iz morebitne poznejše odobritve nacionalnih organov držav članic, temveč se opira na zakonodajne pristojnosti organov Evropske unije.

Pravni red Evropske unije – *acquis communautaire* sestavljata primarna in sekundarna zakonodaja. Primarni akti so tisti, s katerimi so določene pristojnosti organov Skupnosti ter vrste in učinki aktov, ki jih ti sprejemajo. Pravni sistem EU se razvija s pomočjo sekundarnih aktov, ki jih sprejemajo institucije Skupnosti. Razlika med zakonodajama se kaže v tem, da v primarni zakonodaji države članice sodelujejo z večjo mero suverenosti in precej bolj, medtem ko v sekundarni zakonodaji države članice sodelujejo prek svojih predstavnikov v institucijah Skupnosti (glej Grilc in Ilešič, 2004, str. 84).

2.1 PRIMARNA ZAKONODAJA

Med primarno zakonodajo uvrščamo ustanovitvene oziroma temeljne pogodbe, na katerih temeljijo Evropska skupnost, Evropska unija in Evropska skupnost za atomsko energijo. Med primarno zakonodajo uvrščamo vse spremembe in dopolnitve ustanovitvenih pogodb in pogodb o pristopu k Evropski uniji. Najpomembnejši dokumenti primarne zakonodaje so:

- Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo
- Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti
- Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo
- Enotni evropski akt
- Pogodba o Evropski uniji
- Amsterdamska pogodba
- Pogodba iz Nice
- Lizbonska pogodba
- Listina Evropske unije o temeljnih pravicah

Pristopne pogodbe:

- Pogodba o pristopu Danske, Irske in Združenega kraljestva, 1972/73
- Pogodba o pristopu Grčije, 1979/81
- Pogodba o pristopu Španije in Portugalske, 1985/86
- Pogodba o pristopu Avstrije, Finske in Švedske, 1994/95

2.1.1 Ustanovitvene pogodbe

Primarno skupnostno pravo opredeljuje pogodbe o ustanovitvi vsake od skupnosti (EGS, Euratom, ESPJ) vključno z dodatki, protokoli, prilogami, kakor tudi kasnejše spremembe teh pogodb v obliki pogodb mednarodnega javnega prava (Grilc in Ilešič, 2004, str. 5). Prvi korak k začetku evropskih integracij predstavlja Pariška pogodba, podpisana leta 1951, s katero začne delovati Evropska skupnost za premog in jeklo (ESPJ). Kot posledica neuspešnih poskusov po tesnejši politični in obrambni skupnosti postopno povezovanje utrdita Rimski pogodbi, podpisani leta 1957, s katerima pride do ustanovitve Evropske gospodarske skupnosti (Euratom) in Evropske skupnosti za jedrsko energijo (EGS) leta 1958 (glej Accetto et al., 2010, str. 14).

Najpomembnejša med temi tremi skupnostmi je Evropska gospodarska skupnost (EGS), katere cilj je bil vzpostavitev skupnega gospodarskega trga, vzpostavitev tesnejšega gospodarskega sodelovanja in združitve skupnega tržišča držav članic.

Vse tri pogodbe – ESPJ, EGS in Euratom - danes imenujemo Evropska skupnost (glej Lampe et al., 2008, str. 9).

2.1.1.1 Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo

Prvi korak k evropski integraciji je naredilo šest držav: Francija, Nemčija, Italija, Belgija, Luksemburg in Nizozemska, ki so s podpisom Pariške pogodbe oziroma Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo 25. 3. 1951 v Parizu ustanovile skupni jeklarski in premogovniški trg. Odpraviti trgovinske ovire in vzpostaviti skupni trg, na katerem se bosta prosto gibala premog in jeklo, predstavlja namen ustanovitve ESPJ (glej Goljevšček, 2004, str. 11).

Pogodba naj bi rešila številne probleme pri oskrbi težke industrije, zagotovila naj bi modernizacijo proizvodnje in s tem kvaliteto življenja delavcev v težki industriji, hkrati pa naj bi rudnikom in železarnam držav članic onemogočila sodelovanje pri obnovi nemške vojaške industrije.

Podpis pogodbe je pomenil prenos odločanja na področju premogovništva in jeklarstva na nadnacionalno raven, kar pomeni, da namesto posameznih držav odločitve sprejema neodvisno nadnacionalno telo, imenovano » Visoka oblast« (predhodnica Evropske Komisije) , katere predsednik je bil Jean Monnet.

Po pogodbi iz Pariza naj bi ESPJ poleg Visoke oblasti kot izvršilno telo vodile še naslednje naddržavne institucije: Posebni svet ministrov (predhodnik Sveta) v vlogi zakonodajnega telesa, skupna Skupščina ESPJ (predhodnica Parlamenta) v vlogi nadzornega organa Visoke oblasti ter Sodišče ESPJ.

Skupnost je od začetka delovanja, od 10.8.1952, pod vodstvom Jeana Monneta beležila velik uspeh, vendar ne za dolgo. S prihodom premogovniške krize, ki povzroči zaprtje rudnikov, leta 1985, zaradi prodora nafte na svetovni trg, se je morala ES usmeriti k novemu potencialnemu viru – jedrski energiji.

Pogodba o ustanovitvi ESPJ je bila edina pogodba, sklenjena za dobo 50 let, zato je 23. 7. 2002 prenehala veljati.

Kljub prenehanju veljavnosti pogodbe so pravila ESPJ postopoma postala integralni del kasnejše EGS (glej Ješovnik, 2000, str. 14–16).

2.1.1.2 Pogodba o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti

Ustanovitev ESPJ, ki je dobro deloval na področju premogovništva in jeklarstva, 6 držav članic prenese tudi na druga gospodarska področja. Na predlog sklepov v Messini je Posebni svet ministrov pooblastil belgijskega zunanjega ministra Paula-Henrija Spaaka, da s pomočjo svojega odbora pripravi elaborat o nadaljevanju integracijskega procesa. Kot posledica njegovega poročila nastaneta dve novi skupnosti: Evropska gospodarska skupnost (EGS) in Evropska skupnost za jedrsko energijo (Euratom) (glej Ješovnik, 2000, str. 1).

Do podpisa pogodb pride 25. 3.1957 v Rimu, v veljavo pa formalno vstopita 1.1.1958. Z razliko od Pogodbe o ESPJ sta omenjeni pogodbi bili sklenjeni za nedoločen čas.

Glavni cilj EGS je bil oblikovanje skupnega notranjega trga, ki temelji na ekonomskih svoboščinah prostega pretoka dela, kapitala, blaga in storitev (Lampe et al., 2008, str. 9).

Skupni trg bi omogočil veliko območje s skupno gospodarsko politiko, omogočili bi se močni subjekti, se povečala njihova stabilnost, zvišal življenjski standard in dalo bi se omogočiti usklajena razmerja med državami članicami.

Poleg skupnega trga, pa so osnovni nameni Rimske pogodbe še:

- prilagajanje gospodarskih politik državam članicam,
- odprava ovir pri trgovanju,
- spodbujanje usklajenega razvoja ekonomskih aktivnosti prek Skupnosti,
- povečanje stabilnosti,
- spodbujanje tesnejšega odnosa med državami članicami,
- vzpostavitev skupne carinske tarife,
- zagotovitev nemotene in neizkrivljene konkurence,
- harmonizacija davčne in socialne politike (glej Lampe et al., 2008, str. 9).

Evropska gospodarska skupnost, danes znana pod imenom Evropska skupnost (ES), predstavlja temelj prvega stebra Evropske unije (Ješovnik, 2000, str. 18).

2.1.1.3 Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo

Sočasno z ustanovitvijo EGS je prišlo tudi do ustanovitve Evropske skupnosti za atomsko energijo. Podpis te pogodbe je bil posledica spoznanja, da je potrebno tesno sodelovanje tudi za zagotovitev odgovorne uporabe jedrske energije v miru, kar lahko zagotovi le mednarodna organizacija. Države članice so ob tem sprejele zavezo, da bodo jedrsko energijo uporabljale le v civilne namene.

2.2 SEKUNDARNA ZAKONODAJA

V sekundarno pravo sodijo pravne norme, ki jih po 249. členu PES sprejemajo Evropski parlament skupaj s Svetom EU, Svet EU in Evropska komisija. Te tri institucije ustvarjajo sekundarno pravo v zakonodajnem postopku, ki je predpisan v obliki posvetovalnega postopka, postopka sodelovanja, postopka obveznega soglasja ali postopka soodločanja. Sekundarna zakonodaja temelji na ustavnih in pristopnih pogodbah. Člen 249 (1) PES določa, da za izpolnjevanje svojih nalog v skladu z določbami PES Evropski parlament skupaj s Svetom EU ter Komisijo sprejemajo uredbe, direktive, odločbe, pripravljajo priporočila ali dajejo mnenja. Navodilo in smernico kot sekundarna akta prava pa lahko sprejme Evropska centralna banka. Poleg omenjenih aktov med sekundarne pravne akte sodijo še sklep, medinstitucionalni sporazum, sklep Sveta, resolucija in obvestilo Komisije (glej Bohinc, 2007, str. 42).

2.2.1 Uredbe

So splošni pravni akti, v celoti obvezujoči, neposredno se uporabljajo v vseh državah članicah, ne da bi bilo potrebno pri tem sprejemanje v zakonodajnih postopkih držav članic. Neposredno urejajo pravice, obveznosti in pravne položaje. Primerljive so z zakonom. Pogodba EUP jih imenuje evropski zakoni. Kot splošni in abstraktni akti se uredbe uporabljajo za nedoločeno število uporabnikov (abstraktnost) in za vnaprej nedoločeno število pravnih položajev (splošnost). Objavijo se v uradnem glasilu ES, kjer so označene s številkami, ki jih sestavljata zaporedna številka in leto izdaje. V veljavo vstopijo 20. dan po objavi.

2.2.2 Direktive

Niso neposredno uporabne, saj zavezujejo vsako državo članico, na katero so naslovljene, po svoji naravi so instrument harmonizacije zakonodaje, saj državam puščajo, da notranjo zakonodajo prilagodijo enotnemu standardu ES. Direktivo lahko opredelimo kot nalog, izdan državam članicam, da prilagodijo svojo zakonodajo vsebini direktive.

Temeljni obeležji direktive sta: obveznost doseganja rezultatov in izbira sredstev (glej Tratnik et al., 2004, str. 50). Vsaka direktiva vsebuje rok, v katerem je direktivo potrebno prenesti v nacionalno pravo. Če direktiva ni prenesena v nacionalno pravo v roku, to pomeni neizpolnjevanje obveznosti, kajti obveznost DČ je, da na podlagi direktive dosežejo rezultate, ki ga ta predvideva. Iz dolžnosti lojalnega sodelovanja pa izhaja tudi dolžnost, da DČ sprejemajo vse ustrezne ukrepe, splošne ali posebne, da bi s tem zagotovile izpolnjevanje teh obveznosti. V primeru, da pa direktiva v nacionalno pravo ni prenesena pravočasno ali je prenesena napačno, posameznik na podlagi sodne prakse Sodišča lahko zahteva odškodninski zahtevek v primeru, da je cilj direktive oblikovanje pravic posameznika, da je vsebina pravice določena na podlagi direktive ter da je škoda nastala zaradi napačnega, neizvedenega ali prepoznega prenosa direktive v nacionalno pravo. Iz tega sledi, da so direktive najprimernejši predpis za prilagajanje zakonodaje držav članic, ker določajo cilje in usmeritve, način za doseganje teh ciljev pa prepuščajo domači zakonodaji do roka, ki ga direktiva določi. Objava direktiv je v glasilu, začnejo pa veljati 20. dan po objavi.

2.2.3 Odločbe

So individualni pravni akti, nimajo splošne veljavnosti, naslovljene so na posamezne subjekte (posameznika, skupino ali vrsto naslovnikov), katere v celoti zavezujejo. Naslovnik je lahko država članica, ena ali več skupaj ali fizična oziroma druga pravna oseba. Učinkujejo od neposredne vročitve naslovniku dalje in ne na podlagi objave v uradnem listu. Odločbe imajo neposredne učinke in dodelijo posamezniku pravice, ki jih mora pravosodje države varovati. V uradnem listu so objavljene le tiste odločbe, katere sprejmeta Svet in Evropski parlament (glej Bohinc, 2007, str. 43–46).

2.2.4 Priporočila, mnenja, resolucije, skupna stališča in ukrepi

Svet EU ali Komisija priporočila in mnenja sprejemata kot neobvezno usmeritev. Kot sredstva za razlago, priporočila uporabljajo nacionalna sodišča pri razlagi prava ES. Pogosto priporočila predstavljajo začetek dolgotrajnega procesa, ki se konča s sprejemom uredbe ali direktive. Nad akti, ki imajo naravo priporočila, je sodni nadzor izključen.

Resolucije so nezavezujoče, izražajo politično željo po ukrepanju na določenem področju. Skupna stališča in ukrepi pa so pomembni na področju zunanje in varnostne politike ter pravosodja in notranjih zadev (glej Tratnik et al., 2004, str. 54).

2.2.5 Drugi akti

Zelena knjiga – Komisija izda zeleno knjigo o določeni aktualni temi z namenom, da sproži razpravo v državah članicah. Odzivi pokažejo, ali Komisija deluje v pravi smeri.

Bele knjige – Komisije jo objavi na podlagi prispelih razprav o določeni temi iz zelene knjige. Bela knjiga odraža usmeritev Komisije.

Poslovniki – urejajo delovanje posamezne institucije.

Poleg bele in zelene knjige pa med sekundarne akte spadajo še redna poročila, sporočila itd.

2.3 RAZMERJE MED PRAVOM SKUPNOSTI IN PRAVOM DRŽAV ČLANIC

Pri razmerju prava Skupnosti in pravom držav članic (DČ) so se uveljavila naslednja temeljna načela, ki se upoštevajo pri razmejitvi prava med Skupnostjo in državami članicami:

2.3.1 Avtonomnost prava ES

Pravni red ES je samostojen in neodvisen od pravnih sistemov držav članic. Ta samostojnost se kaže v originalni zakonodajni pristojnosti, ki v notranjem pravnem redu DČ ne potrebuje naknadne odobritve zakonodajnih ali izvršilnih organov DČ. Učinkovanje pravnega reda ES je avtonomno, od ustavnopravnih načel DČ je popolnoma neodvisno. Avtonomnost se kaže tudi pri interpretaciji določb pravnih aktov ES. Predpisi, ki jih sprejemajo organi EU, veljajo na ozemlju DČ brez prenosa v notranji pravni red. Načelo avtonomnosti pomeni podlago za načelo primarnosti in neposredne uporabnosti (glej Grilc in Ilešič, 2004, str. 102).

2.3.2 Primarnost prava ES

Pomen načela primarnosti v pravu ES je v tem, da določa, da pravna pravila, sprejeta na ravni EU, prevladajo nad pravili notranjega reda DČ. Načelo primarnosti vpliva na več nacionalnih organov, s tem ko sodniku narekuje naj ne uporabi norme domačega prava, če je ta v nasprotju s pravili EU in ko prepoveduje zakonodajalcu sprejem zakonov, ki so v nasprotju s pravom EU. Načelo ne razveljavlja notranjega predpisa, pač pa le njegovo uporabo. Načelo primarnosti velja tako za določila ustavnih pogodb kot tudi za sekundarne predpise (uredbe, direktive).

2.3.3 Neposredna uporabnost prava ES

O tem, katere določbe imajo neposredni učinek in katere ne, odloča Sodišče ES. Kot ključno vprašanje se je pojavilo, kako in katere pravice podeljuje pravni red ES posameznikom. Grilc in Ilešič opredeljujeta načelo neposredne uporabnosti prava ES v ustanovitvenih pogodbah, kjer statusa svojih določb v notranjem pravu DČ, ustanovitvene pogodbe ne določajo. Načelo se uporablja tudi na področju sekundarne zakonodaje, kjer za uredbe velja, da se uporabljajo neposredno v vseh DČ prav tako pa tudi odločbe, ki se neposredno uporabljajo. Pri direktivah pa so implementacijski akti pravilo. Kljub temu je Sodišče v nekaterih primerih dopustilo možnost neposredne uporabnosti direktive.

Za neposredno uporabnost določil PES je sodna praksa izoblikovala naslednje kriterije: določba mora vsebovati jasno obveznost države članice, ne sme obstajati potreba po nadaljnji normativni dejavnosti Skupnosti ali DČ, norma mora biti nepogojna, DČ ne sme biti prepuščena nikakršna diskrecija glede izvrševanja obveznosti iz te norme.

Pojem neposredne uporabnosti pomeni, da bodo norme, ki jih sprejemajo institucije EU, veljale brez posredovanja zakonodajnega organa v notranjem pravnem redu države. Ta pojem ne smemo mešati s pojmom neposrednega učinka, ki opisuje kvaliteto neposredno uporabne določbe. Vsaka neposredno uporabljena norma ne bo vselej imela neposrednega učinka, neposredno pa bo, nasprotno, učinkovala le norma, ki je neposredno uporabna.

2.4 TEMELJNA NAČELA PRAVA SKUPNOSTI

Načela štejemo med pomožne pravne vire, ki služijo pravu pri njegovi interpretaciji, kar je v veliki meri uporabilo predvsem Sodišče ES. Pojavila so se kot posledica njihove uveljavitve v nacionalnih pravnih sistemih.

2.4.1 Temeljne pravice

Sodišče ES sprva načelo temeljnih pravic ni štelo med načela Skupnosti. Kot nepogrešljiv del občin načel Skupnosti, se je s strani Sodišča vpeljalo leta 1969. Načelo še dodatno izdela in utemelji, ker naj bi bilo Sodišče pri tem načelu vezano na navdih nacionalnih ustavnih načel in ne more dopustiti ukrepov Skupnosti, ki bi bili v nasprotju s tradicionalnimi načeli, priznanimi v ustavah DČ.

2.4.2 Subsidiarnost

Načelo subsidiarnosti poznamo predvsem v federalnih državnih ureditvah in ni lastno le pravu EU. Načelo subsidiarnosti v praksi preprečuje preveliko koncentracijo oblasti na centralni ravni, posledica česar bi bilo osiromašenje možnosti odločanja v nižjih enotah.

Subsidiarnost razmejuje pristojnosti med federacijo in njenimi federalnimi enotami, pri čemer velja, da načelo deluje v korist decentraliziranih enot in posameznikov, saj skuša odločanje čimbolj približati tej ravni. V pravnem redu ES preprečuje čezmerno centralizacijo te integracije.

Medtem ko posamezne države v okviru mednarodnega javnega prava uživajo celoten spekter suverenih pravic in obveznosti, ki pripadajo državam, pa velja, da je Evropska skupnost vendarle mednarodna organizacija in uživa le tiste pristojnosti, katere nanjo prenesejo države ustanoviteljice z ustanovitvenimi pogodbami.

Načelo subsidiarnosti je plod dolgotrajnih pogajanj pred podpisom Maastrichtske pogodbe in ni plod sodne prakse.

2.4.3 Sorazmernost

Načelo sorazmernosti sestoji iz treh elementov:

- ustreznosti ukrepa v povezavi z zasledovanim ciljem,
- potrebnosti tovrstnega ukrepa v primerjavi z drugimi razpoložljivimi sredstvi, ki so manj restriktivna do posameznikovih pravic,
- sorazmernosti ukrepa do pravic, ki so s tem omejene.

Načelo sorazmernosti v pravnih redih držav pomeni zagotavljanje ravnotežja med zastavljenim ciljem in sredstvi, uporabljenimi za doseg tega cilja. Posameznik lahko izpodbija pravni akt na podlagi kršitve načela sorazmernosti in sicer, če bi bile njegove pravice kršene zaradi upravnega delovanja, če je bila kazen nesorazmerno visoko naložena ali če je bil uporabljeni ukrep nesorazmeren, saj bi bilo moč isti cilj doseči z bistveno blažjim ukrepom. Načelo sorazmernosti ali tudi načelo proporcionalnosti je v Pogodbo ES vnesla maastrichtska novela. To načelo (3.b člen PES) na nek način omejuje izvrševanje pooblastil institucij EU, saj je v določbi institucijam naloženo, da „nobeden od ukrepov Skupnosti ne sme preseči tistega, kar je nujno potrebno za izpolnitev ciljev te pogodbe“.

Poleg institucij pa načelo sorazmernosti veže tudi državne organe, ki izvršujejo pravo ES. Načelo pa so dolžne upoštevati tudi države članice (primer v praksi: Cassis de Dijon).

Načelo sorazmernosti se uporablja v primerih izključne pristojnosti Skupnosti. Velikokrat se kršitev načela navaja kot razlog za razveljavitev, vendar pa kot tak ni pogosto upravičen.

2.4.4 Legitimna pričakovanja

Načelo legitimnega pričakovanja ščiti posameznika, kadar Skupnost s kasnejšo spremembo svoje politike izniči pričakovanja, ki jih posamezniku daje pred tem obstoječa zakonodaja. Vprašljivo je varovanje pričakovanj, na katere se posameznik sklicuje, kajti delovanje organov ni mogoče primerjati z močjo pravnega akta.

Prav tako Sodišče ne bo ugodilo sklicevanja na kršitev načela legitimnih pričakovanj, kadar posameznik krši veljavna pravna pravila Skupnosti.

2.4.5 Nediskriminatornost

Enake subjekte je potrebno obravnavati enako in različne različno, razen v primerih, ko je različno obravnavanje izrecno dovoljeno - to je določilo, ki ga določa načelo nediskriminatornosti. Pri tem načelu mora biti Sodišče še posebej pozorno pri dovoljeni diskriminaciji, pri prikritih oblikah diskriminacije in biti restriktivno pri presoji okoliščin. V nekaterih določbah PES je prepoved diskriminacije izrecno povedana (npr. 12. člen PES ter 39., 43., 49., in 50. člen PES prepovedujejo diskriminacijo na podlagi državljanstva, 90. člen PES prepoveduje diskriminacijo, ki se nanaša na obdavčenje domačih in uvoženih izdelkov itd.)

Poleg že obstoječim določbam PES-a pa je Amsterdamska pogodba dodala še splošno pravilo o nediskriminatornosti (13. člen PES), ki določa, da „brez posega v druge določbe te Pogodbe in v mejah pooblastil, z njo danih Skupnosti, lahko Svet soglasno na predlog Komisije in po posvetovanju z Evropskim parlamentom ustrezno ukrepa z namenom, da se zatre diskriminacija, ki temelji na spolu, rasnem ali etičnem poreklu, religiji ali prepričanju, nezmožnosti, starosti ali spolni usmeritvi“ (Grilc in Ilešič, 2004, str. 146).

Določba določa, da Sodišče obravnava vse oblike diskriminacije kot kršitev načela prava ES, česar prej ni.

2.4.6 Transparentnost

Načelo transparentnosti se v praksi pojavlja kot podnačelo načela zakonitosti. V ožjem smislu posameznikom daje pravico, da so seznanjeni s pravnimi akti, ki jih obvezujejo.

Vpogled pa imajo tudi v sam postopek sprejemanja oziroma odločanja o aktu. Na začetku načelo ni bilo deležno pravnega statusa temeljnega načela, danes pa ima to načelo v EU največ veljave

Amsterdamska pogodba v 225. (ex. 191. a) členu PES določa:

- Vsak državljan Unije in vsaka fizična ali pravna oseba, ki prebiva oziroma ima svoj sedež v državi članici, ima pravico dostopa do dokumentov Evropskega parlamenta, Sveta in Komisije v skladu z načeli in pod pogoji, ki se določijo v skladu z drugim in tretjim odstavkom.
- Splošna načela in omejitve zaradi javnega ali zasebnega interesa, ki veljajo za pravico dostopa do dokumentov, določi Svet, ki deluje v skladu s postopkom, določenim v 251. členu v dveh letih od uveljavitve Amsterdamske pogodbe.
- Vsaka institucija, navedena zgoraj, v svojem poslovniku opredeli posebne določbe, ki zadevajo dostop do njenih dokumentov (Grilc in Ilešič, 2004, str. 149).

Po dopolnitvah Amsterdamske pogodbe tudi Pogodba o Evropski uniji v 1. členu vsebuje določbo o načelu transparentnosti. Po novem določa, da se kolikor je mogoče odprto in kolikor je najbolj mogoče blizu državljanom sprejemajo odločitve.

2.4.7 Druga temeljna načela

Poleg omenjenih načel se navajata tudi načelo prepovedi retroaktivnosti pravnih aktov in načelo pravice zaslišanja. Sodišče priznava ti dve načeli enkrat kot samostojna načela, drugič kot izpeljanke osnovnih temeljnih načel (glej Grilc in Ilešič, 2004, str. 149).

3 ENOTNI EVROPSKI AKT

Bela knjiga, ki jo je izdala Komisija leta 1985, je ugotovila, da kljub dolgotrajnemu obstoju Evropske skupnosti njen cilj izgradnje notranjega trga še ni dosežen. Nacionalni predpisi so onemogočali popolno sprostitev in integracijo nacionalnih tržišč. Da bi Skupnost postala močna gospodarska enota in da bi se lahko odzvala na izzive zunanje konkurence, ter dosegla gospodarski uspeh, je bilo potrebno dosegati dokončno izgradnjo notranjega trga. S tem ciljem je prišlo leta 1986 s strani članic do podpisa nove pogodbe – Enotni evropski akt, s strani držav članic, ki se uveljavi s 1.1 1987. Namen te pogodbe je bil odpraviti ovire za izgradnjo notranjega trga kot » prostora brez notranjih meja, v katerem je zagotovljeno prosto gibanje blaga, oseb, storitev in kapitala v skladu z določili te pogodbe« z obsežno harmonizacijo nacionalnih zakonodaj. Izgradnja naj bi bila dosežena do 31. decembra 1992 (glej Coronna, 2005, str. 12).

3.1 ELEMENTI ZAKONODAJNE FUNKCIJE

- Krepitev moči Komisije pri sprejemanju odločitev, in sicer tako, da se razširi spisek tistih odločitev, ki jih je treba sprejeti s kvalificirano večino namesto prejšnjega konsenza.
- Povečanje moči Evropskemu parlamentu v zakonodajnem postopku tako da je uvedla tako imenovani postopek sodelovanja. S tem je Parlament dobil možnost, da soustvarja zakonodajo na področjih, kjer je bil predpisan ta postopek, medtem ko je bil prej zgolj svetovalni organ. Novi način sprejemanja zakonodaje je tako povečal demokratično podlago predpisov Skupnosti.
- Uvajanje poglavij v Rimsko pogodbo o ekonomski in socialni koheziji.
- Formalna vključitev Evropskega sveta.
- Predpostavljane uvedbe Sodišča prve stopnje za razbremenitev Sodišča ES.
- Uvedba kooperacijskega postopka, ki je vključen v vrsto postopkov po Rimski pogodbi.
- Uvedba posvetovalne vloge Evropskega parlamenta, ki pridobi tudi pravico veta glede vključitve novih držav članic in pridruženih članic.
- S krepitvijo Komisije na račun Sveta se uvede t.i. „management committee procedure“ po 145. členu Rimske pogodbe.
- Uvedba kvalificirane večine pri glasovanju Sveta ministrov, ki zamenja glasovanje s soglasjem, kakor je to predpisoval 100. člen Rimske pogodbe. Odločanje s kvalificirano večino ima to prednost, da bistvena manjšina držav članic ne more zadržati sprejema neke odločitve. Zaradi tega načina odločanja je prišlo do pospešitve integracijskega procesa.

Prehod na glasovanje s kvalificirano večino na večini področij Evropske skupnosti je bil reakcija na **Luksemburški sporazum** iz leta 1966, ki je od skupnosti zahteval, da upošteva bistvene nacionalne interese držav članic pri določanju svoje politike in zakonodaje. To je pomenilo pravico veta držav članic, ki je menila, da bodo njeni bistveni nacionalni interesi oškodovani z izdajo evropske zakonodaje, ki je bila predmet glasovanja s kvalificirano večino. Hiter napredek pri izgradnji notranjega trga je bil zaradi Luksemburškega sporazuma onemogočen in sistem glasovanja je bilo potrebno spremeniti. K osmim področjem, ki naj bi prešla od soglasja na kvalificirano večino in jih je določala Rimska pogodba, je Enotni evropski akt dodal še štiri nova področja, tako da je med glasovanjem s kvalificirano večino prešla tudi harmonizacija zakonodaje za izgradnjo notranjega trga (glej Coronna, 2005, str. 12).

Soglasje se zahteva za odločitev na področjih:

- davčnih predpisov in politike,
- svobode opravljanja storitev,
- pravic in dolžnosti zaposlenih delavcev.

EEA dokument je v pravnem pogledu hibridne narave: po eni strani vsebuje ponovitev, potrditev in podrobnejšo razlago načel iz Rimske pogodbe, po drugi strani pa ustanovitvene akte ES spreminja in dopolnjuje (glej Grilc in Ilešič, 2004, str. 39).

4 POGODBA O EVROPSKI UNIJI - MAASTRICHTSKA POGODBA

Globalizacija in politične spremembe v srednji in vzhodni Evropi ter upiranje držav članic zadanim ciljem, ki bi morali biti po EEA izpolnjeni, so pokazali potrebo po novi institucionalni in vsebinski nadgradnji evropskega integracijskega postopka. V Maastrichtu podpisana pogodba, ki je bila sprejeta 7. 2. 1992, veljati pa je začela 1. 11. 1993, je vpeljala pojem Evropska unija. S ciljem nadgraditi enotni evropski trg v politično in monetarno unijo je presegla zgolj ekonomsko naravo Evropske skupnosti. Pravno subjektiviteto imajo še naprej vse tri Evropske skupnosti, ne pa tudi EU, kar pomeni, da ne more sprejemati pravila v svojem imenu, sklepati pogodb, tožiti ali biti tožena. PEU je v pravni sistem Evropske skupnosti uvedla pojem državljanstva, nove pristojnosti na področju izobraževanja, javnega zdravja, zaščite potrošnikov, kulture, vseevropskih omrežij, industrije in sodelovanja na področju razvoja ter z ustanovitvijo skladov in pomoči krepitev gospodarske stabilnosti. Evropska unija skuša s PEU uresničiti naslednje cilje:

- spodbujati uravnotežen, trajnosten gospodarski in socialni napredek, še posebno z ustanovitvijo prostora brez notranjih meja, s krepitvijo gospodarske in socialne kohezije in z oblikovanjem gospodarske in denarne unije, ki naj bi v končni fazi uporabljala enotno valuto;
- uveljaviti svojo identiteto na mednarodnem prizorišču, še posebno prek uresničevanja skupne zunanje in varnostne politike, vključno s končnim ciljem skupne obrambne politike, ki bi nekoč lahko vodila k skupni obrambi;
- krepiti zaščito pravic in interesov državljanov svojih držav članic skozi uvedbo državljanstva Unije;
- razviti tesno sodelovanje na področju pravosodja in notranjih zadev
- v polni meri vzdrževati „*acquis communautaire*“ in naprej graditi na njej s ciljem zagotoviti učinkovite mehanizme in ustanove Skupnosti.

Po Maastrichtski pogodbi so obstajale 4 pogodbe:

1. PEU
2. PES
3. Pogodba o ESPJ
4. Pogodba o Euratomu

4.1 STRUKTURA POGODBE O EVROPSKI UNIJI

Maastrichtska pogodba vsebuje, prekriva in dopolnjuje predhodne Pogodbe. Pogodba o EU je sestavljena iz dveh delov. Prvi del je bistveno spremenil Pogodbo o Evropski gospodarski skupnosti in je tudi preimenoval EGS v ES. Drugi del pa predstavlja ostala dva stebra, ki sta politične narave in predstavljata ločen in samostojen del PEU. Členi so označeni s črkami od A do S, da bi se čimbolj ohranila prejšnja struktura pogodbe o EGS.

NASLOV I: Skupne določbe (člen A – člen F)

NASLOV II: Določbe, ki spreminjajo Pogodbo o ustanovitvi evropske gospodarske skupnosti z namenom ustanoviti evropsko skupnost (člen G)

DRUGI DEL – DRŽAVLJANSTVO UNIJE

TRETJI DEL – POLITIKE SKUPNOSTI

NASLOV V: Skupna pravila o konkurenci, obdavčitvi in približevanju zakonodaje

NASLOV VI: Ekonomska in monetarna politika

NASLOV VII: Skupna trgovinska politika

NASLOV VIII: Socialna politika, izobraževanje, poklicno usposabljanje in mladina

NASLOV IX: Kultura

NASLOV X: Javno zdravje

NASLOV XI: Varstvo potrošnikov

NASLOV XII: Vseevropska omrežja

NASLOV XIII: Industrija

NASLOV XIV: Ekonomska in socialna kohezija

NASLOV XV: Raziskave in tehnološki razvoj

NASLOV XVI: Okolje

NASLOV XVII: Razvojno sodelovanje

NASLOV III: Določbe, ki spreminjajo Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo (člen H)

NASLOV IV: Določbe, ki spreminjajo Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo (člen I)

NASLOV V: Določbe o skupni zunanji in varnostni politiki (člen J)

NASLOV VI: Določbe o sodelovanju na področju pravosodja in notranjih zadev (člen K)

NASLOV VII: Končne določbe (člen L)

Dodanih je 17 protokolov in 33 pojasnil, v katerih so zajete določbe o statutih Evropske centralne banke, konvergenčni kriteriji za udeležbo na monetarni uniji in Protokol o socialni politiki (glej Pogodba o Evropski uniji).

4.2 STEBRI EVROPSKE UNIJE

Glavni prispevek k razvoju Evropske unije je uvedba treh stebrov. Pogodba o Evropski uniji loči zgradbo Evrope na tri stebre, ki se med seboj ločijo glede procesa sprejemanja odločitev. V teh stebrih so vgrajene skupne določbe, ki se nanašajo na celotno Evropsko unijo. Prvi steber predstavlja dotedanjo pravo ES in ta ima pravno subjektiviteto, medtem ko drugi in tretji steber predstavljata bolj mednarodno javno pravo, ki s prvim ne delita institucionalne strukture, pravnih elementov, zakonodajnega postopka in nista podrejeni jurisdikciji Sodišča ES. Razlog te delitve je v načelu supranacionalnosti in neposrednega učinka, ki ga vsebuje samo prvi steber. Institucionalno in metodološko se prvi steber razlikuje od drugih mednarodnih organizacij v Evropi, kot tudi od drugega in tretjega stebra. Odločitve v teh dveh stebrih, kot tudi v drugih organizacijah, se sprejemata na klasičen način sodelovanja in v obliki konsenza. Kljub različnemu načinu sprejema odločanja pa se pravno ureditev drugega in tretjega stebra označi kot Evropsko pravo v širšem smislu (glej Grilc in Ilešič, 2004, str. 44).

4.2.1 1. steber: Evropske skupnosti

Prvi steber je sestavljen iz Evropske skupnosti in Evropske skupnosti za jedrsko energijo - EURATOM, do leta 2002 pa tudi Skupnost za premog in jeklo (glej Lampe et al., 2008, str. 10). Pred Maastrichtsko pogodbo o spremembah in dopolnitvah se je izraz Evropska skupnost uporabljal za skupno označevanje EGS, ESPJ in Euratoma, v pomastrichtskem obdobju pa je edini pravilni izraz Evropska skupnost, ki je edina naslednica EGS. Prvi steber predstavlja gospodarski steber Unije. Vsebuje področje skupnih gospodarskih politik, področje gospodarske in monetarne politike ter pristojnosti Unije pri sodelovanju in razvoju, kulturi, varstvu potrošnikov, javnega zdravja, raziskav in tehnologije, varovanja okolja in socialnih zadev. Prvi steber tvori najožje jedro evropske integracije. Vsebuje pravo Evropske skupnosti.

Prvi sklop vsebuje določbe o državljanstvu Unije. Drugi sklop se nanaša na institucionalne novosti in zakonodajni postopek. 7. člen PES je Računsko sodišče izenačil s Svetom, Komisijo, parlamentom in Sodiščem ES in s tem omogočil, da Ekonomski in socialni komite ter novi Komite regij pomagata Svetu in Komisiji. Uvede se Evropski sistem centralnih bank, Evropska centralna banka in Komite regij. 189.b člen (sedaj 251.člen PES) pa uvede postopek soodločanja Evropskemu parlamentu, kateremu po novem pripada tudi zakonodajna iniciativa. Pri imenovanju Komisije je predpisano obvezno sodelovanje Evropskega parlamenta. Na področju pravnega varstva pred Sodiščem ES je Evropskemu parlamentu in Evropski centralni banki omogočena aktivna in pasivna legitimacija za razveljavitev akta.

Svet dobi nove pristojnosti na področju kulturne politike, splošnega izobraževanja, javnega zdravja, transevropskih mrež in na področju raziskovanja in tehnološkega razvoja. K Pogodbi o Evropski uniji je s protokolom sprejet Socialni protokol, ki omogoča uresničitev ciljev (socialna varnost na delovnih mestih, socialni dialog) opredeljenih leta 1989 v Socialni listini. Svet je pristojen za izdajanje direktiv pri pripravi in sprejemu. Področje industrijske politike omogoča Komisiji, da državam predlaga spremembe na zakonodajnem področju pri upravljanju in v gospodarskem sistemu. Med pomembnejše določbe pa spadajo tudi določbe o uvedbi monetarne unije - 3.a člen (sedaj 4.člen PES).

4.2.2 2. steber: Skupna zunanja in varnostna politika

Drugi in tretji steber sta po Maastrichtski pogodbi ostala zunaj institucionalne in pravne zgradbe EU. Kljub tej razliki nista popolnoma ločena od prvega stebra, saj ne glede na to da v njunem sklopu države članice delujejo medvladno, na določen način vključujejo institucije Skupnosti, zlasti Svet. V členu J.1 v PEU so navedeni naslednji cilji zunanje in varnostne politike:

- zaščititi skupne vrednote, temeljne interese in neodvisnost Unije;
- na vse načine krepiti varnost Unije in njenih držav članic;
- ohranjati mir in krepiti mednarodno varnost v skladu z načeli Ustanovne listine združenih narodov in Helsinške sklepne listine ter cilji Pariške listine;
- spodbujati mednarodno sodelovanje;
- razvijati in utrjevati demokracijo in načelo pravne države ter spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin;

Omenjene cilje naj bi Unija uresničila (člen J.2 in J.3 PEU) s pomočjo vzpostavljenega sistematičnega sodelovanja med državami članicami pri vodenju politike ter s postopnim izvajanjem skupnih ukrepov na področjih, na katerih imajo države članice pomembne skupne interese.

4.2.3 3. steber: Sodelovanje na področju pravosodja in notranje politike

Že pred Maastrichtsko pogodbo so države članice sodelovale na področju pravosodja in notranje politike (boj proti mednarodnemu terorizmu in trgovini z mamili). Belgija, Francija, Luksemburg in Nizozemska leta 1985 podpišejo Schengenski sporazum, ki omogoči odpravljanje mejne kontrole na skupnih mejah, kar bi privedlo do popolne liberalizacija prometa oseb preko meje držav članic. Uresničitev sporazuma ni bila enostavna, saj je posegala v suverenost držav članic. Pojavljale so se težave pri vstopu ene policije na ozemlje druge države, politika do drog itd.

V PEU člen K.1 za doseganje ciljev Unije prostega gibanja oseb obravnava naslednja področja kot zadeve skupnega interesa:

- azilno politiko;
- predpise, ki urejajo prehod oseb preko zunanjih meja držav članic in izvajanje nadzora tega prehoda;
- politiko priseljevanja in politiko glade državljanov tretjih držav;
- boj proti odvisnosti od drog;
- boj proti goljufijam na mednarodni ravni;
- pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah;
- pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah;
- carinsko sodelovanje;
- policijsko sodelovanje za preprečevanje terorizma in boj proti njemu.

4.3 POMEMBNA DOLOČILA PRVEGA STEBRA

4.3.1 Ekonomska in monetarna politika

Eno pomembnejših določil PEU, ki se izoblikuje v prvem stebru, je skupna valuta – evro. Članstvo v monetarni uniji ni avtomatično, pač pa morajo DČ pred vstopom izpolniti konvergenčne kriterije. Pogodba je za izvajanje monetarne unije ustanovila Evropsko centralno banko in Odbor za določanje ekonomske politike – Svet gospodarskih in finančnih ministrov (Coronna, 2005, str. 13). Zаметki Ekonomske in monetarne unije so bili prisotni že v času EEA, saj je ta zahteval zблиževanje gospodarstev držav članic in potrebo po nadaljnjem omejevanju nihanj med menjalnimi tečaji.

Razvoj Evropske in Monetarne unije:

Leta 1970 je skupina pod vodstvom finančnega ministra Luksemburga Pierra Wernerja pripravila dokument (t.i. Wagnerjevo poročilo), ki je predlagal zблиžanje gospodarstev in denarnih valut začetnih 6 držav EGS. Wagnerjevo poročilo je že predvidelo ekonomsko in monetarno unijo s fiksnimi tečaji med valutami DČ. Poročilo je bilo kasneje opuščeno.

V 70. letih prejšnjega stoletja pride do ideje sodelovanja na področju menjalnih tečajev med državami EGS in evropskimi nečlanicami. Sodelovanje se začne 1972, pod imenom »kača v tunelu«.

Marca 1979 Skupnost na pobudo Francije in Nemčije naredi prve korake k oblikovanju skupne valute - oblikuje se Ekonomsko Monetarni sistem (EMS). Cilj je spodbujati sodelovanje DČ na področju politike menjalnih tečajev. Za vsako valuto je v okviru EMS oblikovan osrednji menjalni tečaj glede na druge valute v sistemu. Osnovno pravilo je bilo, da je bil osrednji tečaj fiksni, vendar se je lahko kljub temu prilagodil, če je bilo doseženo soglasje drugih DČ.

Potreba po območju monetarne stabilnosti se poveča, ko je bil vzpostavljen napredek pri enotni vzpostavitvi trga.

1989 na sestanku Evropskega sveta predsednik Komisije Jacques Delors predstavi načrt, za vzpostavitev Evropske in Monetarne unije. Ta načrt je kasneje vključen v Maastrichtsko pogodbo. Načrt vsebuje konvergenčne kriterije, ki jih morajo izpolnjevati DČ za članstvo v EMU. Leta 1990 se začne 1. faza vzpostavitve EMU. V njem se kot konvergenčni kriteriji po Delorsu pojavljajo naslednji:

- brzdane inflacije,
- omejevanje obrestnih mer,
- zmanjševanje proračunskega primanjkljaja na največ 3 % BDP,
- omejitev javnega dolga na največ 60 % BDP,
- stabiliziranje menjalnega tečaja lastna valute.

Medvladna konferenca, katere rezultat je bila Maastrichtska pogodba, se je sicer začela že 1990, ena od glavnih tem pa so bila pogajanja držav članic o spremembah rimskih pogodb, ki bi omogočile tesnejše medsebojno sodelovanje in enotno valuto. Končni rezultat, pogajanj je bil vključen v Maastrichtsko pogodbo. Pogodba pomeni pravno osnovo 2. in 3. faze vzpostavljanja EMU. Velika Britanija in Danska kljub izpolnjevanju kriterijev v 3. fazi ne vstopita, ta pravica je poznana kot »opting out«. Določila Maastrichtske pogodbe o EMU ostanejo nespremenjena tudi v Amsterdamski pogodbi.

Januarja 1992 pride do 2. faze vzpostavitve EMU, katere cilj je bolj stabilen in enoten razvoj EU. V Frankfurtu je ustanovljen Evropski monetarni inštitut (EMI), predhodnik Evropske centralne banke. Naloga EMI je bila okrepiti sodelovanje med nacionalnimi bankami DČ in pomagati pri koordinaciji njihovih denarnih politik ter izpeljati vse priprave za uvedbo evra.

Decembra 2005 v Madridu DČ na vrhu EU določi začetek 3. faze vzpostavitve EMU - 1. 1. 1999 in določijo ime – evro. S tem datumom je evro uveden v 11 državah članicah EU. V državah v »evroobmočju« se njihove valute na trgih postopno ustavijo. Tri leta po uvedbi, 2002 v obtok pridejo evro bankovci in kovanci. Danes je evro druga najpomembnejša valuta, takoj za ameriškim dolarjem, njegova uporaba pa v mednarodni trgovini narašča.

4.3.2 Državljanstvo Evropske unije

Z Maastrichtsko pogodbo pride do uvedbe državljanstva Unije. Državljan Unije so vse osebe z državljanstvom ene od držav članic. Vsak državljan ima pravico prostega gibanja in prebivanja na ozemlju DČ ob upoštevanju omejitev in pogojev, ki jih pogodba določa. Državljan Unije, ki prebiva v eni izmed DČ, nima pa njenega državljanstva, ima pravico, da v tej državi voli in je voljen na volitvah v EP pod enakimi pogoji kot ostali. To pravico je soglasno sprejel Svet po posvetovanju z EP (glej Pogodba o EU, člen 8).

Za idejo državljanstva stoji na eni strani želja, da bi se EU čimbolj približala prebivalcem Unije ter ustvarila v njih duh pripadnosti in skupno evropsko identiteto, na drugi stani pa se na pravico gleda kot na zmanjšanje t.i. demokratičnega primanjkljaja (deficita) (glej Coronna, 2005, str. 13).

4.3.3 Načelo subsidiarnosti

Skupnost s Pogodbo o Evropski uniji deluje znotraj pooblastil, ki jih daje pogodba. Na področjih, ki pa ne sodijo med njene izključne pristojnosti, pa sme Skupnost ukrepati v skladu z načelom subsidiarnosti v primerih in v tistem delu, ki ga države članice ne morejo učinkovito doseči, in ki ga zaradi velikosti učinkov predlaganih dejanj Skupnost lahko doseže bolje. V 3. b členu PES je zapisano, da noben ukrep skupnosti ne sme presegati tistega, kar je nujno potrebno za doseganje ciljev Pogodbe. Načelo subsidiarnosti pomeni, da Skupnost ne sme ukrepati ali urejati tistega, kar je mogoče bolj učinkovito voditi ali urediti na nivoju države ali regije. Z namenom uresničiti načelo subsidiarnosti Komisija izvaja široka posvetovanja, preden predlaga zakonodajna besedila, po potrebi predloži potrebne referenčne dokumente. V razlagalnem memorandumu mora Komisija vključiti »določbo o subsidiarnosti«, ki povzema cilje predlaganega ukrepa, njegovo učinkovitost in pojasnilo, zakaj je potreben. Na osnovi razlagalnega memoranduma predloga, in preambule mora Svet preveriti, ali je predlog Komisije v skladu z določbami (glej Moussis, 1999, str. 40).

4.4 INSTITUCIONALNA UREDITEV

V Evropski uniji na področju zakonodaje imajo pristojnosti tri institucije, to so: Svet, Evropski parlament in Evropska komisija. V nadaljevanju pa bom prikazala tudi ostale institucije Evropske unije.

4.4.1 Svet kot osrednja zakonodajna institucija

Svet Evropskih skupnosti je kot institucija nastal z združitvijo in prevzemom funkcij Svetov ministrov treh skupnosti. Z lastno odločbo se je z začetkom veljave pogodbe o Evropski uniji preimenoval v Svet Evropske unije. Je glavni organ za sprejemanje odločitev v EU. Zastopa države članice; iz vsake nacionalne vlade EU se po en minister udeležuje njihovih zasedanj. Kateri minister se bo udeležil zasedanja, je odvisno od tem dnevnega reda.

4.4.1.1 Sedež

Svet EU ima sedež v Bruslju, medvladni dogovor pa določa, da so seje Sveta v mesecu aprilu, juniju in oktobru v Luksemburgu.

4.4.1.2 Sestava

Sestava Sveta

- Splošne zadeve in zunanji odnosi
- Gospodarske in finančne zadeve (ECOFIN)
- Pravosodje in notranje zadeve (PNZ)
- Zaposlovanje, socialna politika, zdravje in potrošniške zadeve
- Konkurenčnost
- Promet, telekomunikacije in energija
- Kmetijstvo in ribištvo
- Okolje
- Izobraževanje, mladi in kultura

Svet ima 27 članov, in sicer imenuje vlada vsake države članice kot predstavnika v Svetu enega svojih članov. Za Svet je značilno, da nima fiksne sestave, torej člane Sveta ne predstavljajo vedno isti ljudje, temveč se menjajo glede na obravnavano tematiko. O splošnih vprašanjih navadno odločajo zunanji ministri, za posamezna področja pa jih »nadomestijo« resorni kolegi. Za učinkovito usklajevanje in odločanje med ministri je potrebna koordinacija, ki jo opravlja predsednik Sveta. Svetu EU in s tem celotni Uniji predseduje po strogo spoštovanem vrstnem redu vsaka država članica v obdobju šestih mesecev (člen 203 (2) PES). Država predhodnica in država naslednica s trenutno predsedujočo državo neformalno sodelujeta v t.i. »trojki«, kjer se lahko pripravljajo za prihodnje odločitve oziroma zagotavljajo kontinuiteto dela. Vzporedno s predsedujočo državo skrbi za koordinacijo dela Sveta tudi generalni sekretariat; skrbi tudi za splošno podporo Svetu EU pri njegovem delu. Svet EU se sestane, kadar ga skliče predsednik na lastno pobudo, na pobudo enega svojih članov ali Komisije. Svet EU se sestane približno stokrat letno, največkrat v Bruslju, nekajkrat pa tudi v Luksemburgu oziroma v državi članici, ki predseduje Svetu EU.

4.4.1.3 Odločanje Sveta EU

Svet EU je organ z najmočnejšo normodajno močjo, zato je ključnega pomena za države članice, da preko nadzora odločanja v Svetu nadzorujejo svoje interese. Svet odloča na tri načine: z navadno večino, s kvalificirano večino in s soglasjem. Odločanje s soglasjem državi članici zagotavlja veto na odločitve, odločanje z večino pa pomeni izgubo popolne suverenosti pri odločanju oziroma urejanju določenega področja. Če je posamezna država pri glasovanju v Svetu preglasovana, to pomeni, da bodo sprejete odločitve zaradi narave prava ES veljale na njenem ozemlju tudi proti njeni volji. Splošno pravilo je, da Svet odloča, če ni v pogodbi drugače določeno, z navadno večino svojih članov. Posledično PES izjemoma dopušča, da Svet EU sprejema odločitve z navadno večino. Kadar sprejema odločitve skupaj z drugimi institucijami EU, odloča prav tako z navadno večino, ob odsotnosti drugačnega določila. Bolj pogost način odločanja je s kvalificirano večino. Pri tem načinu odločanja članice niso enakovredne, saj pogodba ES natančno določa, koliko glasov ima posamezna država.

Za sprejetje aktov je potrebnih najmanj 62 glasov, poleg tega mora pri odločanju o aktih, ki niso sprejeti na predlog Komisije, glasovati najmanj 10 držav članic.

Ponderacija glasov v praksi postavlja naslednje pogoje:

- štiri države članice ne morejo sprejeti nobene odločitve,
- za preprečitev sprejetja morajo odločitvi nasprotovati vsa 3 »velike« države, medtem, ko je 2 »veliki« mogoče preglasovati,
- 6 prvotnih držav članic ne more sprejeti samostojne odločitve ob nasprotovanju vseh drugih, prav tako pa tudi 9 »naknadnih« članov ne more doseči zahtevane kvalificirane večine brez soglasja vsaj 2 »velikih« prvotnih članic.

V praksi so manjše države v Svetu bolj zastopane. Ponovno ponderiranje glasov v Svetu je ena izmed najtežjih nalog, pred katerimi je EU pred naslednjo širitvijo članstva. Gre namreč za precej kompleksen dogovor, ki vključuje tudi spremembo razmerja moči v Komisiji (odpoved drugemu komisarju za 5 velikih držav).

Svet je de facto zakonodajalec Evropske unije, ker mu ustanovitvena pogodba v členu 202 (1) PES nalaga skrb, da bi se izpolnili cilji, določeni v tej pogodbi, ob tem pa mu daje tudi pooblastila za sprejemanje odločitev.

Svet največkrat deluje kot zakonodajalec, saj potrjuje predloge Komisije in jih praviloma izdaja v odliki uredb in direktiv. Svet nastopa tudi v funkciji predlagatelja, ni mu treba čakati na predlog Komisije, temveč ji sam poda nalogo izdelav raziskav, ta katere meni, da so primerne za doseg skupnih ciljev, nato pa mu predloži predloge. Vsaka nadaljnja sprememba ustanovitvenih aktov podeljuje vse več zakonodajnih pristojnosti Evropskemu parlamentu oziroma nalaga Svetu, da pri sprejemanju aktov sodeluje z drugimi institucijami (glej Grilc in Ilešič, 2004, str. 164–172).

4.4.1.4 Naloge

- Sprejem evropske zakonodaje skupaj z Evropskim parlamentom na številnih področjih politike. Svet ukrepa le na predlog Komisije, ta pa skrbi za pravilno uporabo.
 - Usklajevanje širših gospodarskih politik držav članic. Ministri za finance in gospodarstvo, izvajajo usklajevanje nacionalnih gospodarskih politik na področju splošne gospodarske politike. Države članice želijo ustvariti več delovnih mest ter izboljšati svoje izobraževalne, zdravstvene in socialne sisteme.
 - Sklepanje mednarodnih sporazumov med EU in drugimi državami ali mednarodnimi organizacijami.
 - Potrjevanje računa EU skupaj z Evropskim parlamentom.
-
- Razvoj skupne in varnostne politike EU. Da bi se EU učinkoviteje odzvala na mednarodne krize, je EU vzpostavila »sile za hitro posredovanje«. To niso vojaki, njihova vloga je omejena na opravljanje humanitarnih, reševalnih in

mirovnih nalog. Pri teh nalogah svetu pomaga Politični in varnostni odbor (PVO), vojaški odbor EU (EUMC) in vojaški štab EU (EUMS).

- Usklajevanje sodelovanja med nacionalnimi sodišči in policijskimi organi v kazenskih zadevah. Za državljane EU je pomembno, da je odločba sodišča, izrečena v eni državi EU, priznana tudi v drugih (npr. ločitev) – povezovanje organov. Svobodo gibanja izkoriščajo mednarodni kriminalci in teroristi. Boj proti čezmejnemu kriminalu zahteva čezmejno sodelovanje med sodišči. Zagotoviti se mora nadzor nad zunanjimi mejami EU, izmenjava podatkov carine in policije o gibanju sumljivih ljudi ter enako presojo in obravnavo iskalcem azila po EU.

Večina teh nalog se navezuje na področje »Skupnosti«, področja delovanja, kjer so se države članice odločile združiti svojo suverenost in prenesti pooblastila pri odločanju na institucije EU. To področje predstavlja »prvi steber« Evropske unije. Zadnji dve nalogi pa se v veliki meri navezujeta na področja, na katera številne države niso prenesle svojih pristojnosti, ampak med seboj sodelujejo. To se imenuje »medvladno sodelovanje« in predstavlja »drugi in tretji steber« Evropske unije.

4.4.1.5 Organizacija dela

COREPER – odbor stalnih predstavnikov držav članic je odgovoren za pripravo dela Sveta EU in za izvajanje dodeljenih nalog. Svetu EU pomaga Generalni sekretariat, sekretariatu pa namestnik, oba imenuje Svet EU (glej Goljevšček, 2004, str. 17).

4.4.2 Zakonodajna funkcija Evropskega parlamenta

Svoje delo kot institucija je pričel kot Skupščina Evropske skupnosti za premog in jeklo 10. septembra 1952. Takrat ga je sestavljalo 78 poslancev. Po ustanovitvi EGS in Eurotom je postal enotna Skupščina za vse tri skupnosti in pričel delovati 19. marca 1958 s 142 poslanci. Državljan Evropske unije izvolijo Evropski parlament, da zastopa njihove interese in da predstavlja državljane Evropske unije. Od leta 1979 državljani neposredno volijo svoje predstavnike v parlamentu. Volitve potekajo vsakih 5 let, voli pa lahko vsak državljan, ne glede na to, kje v EU živi.

Parlament izraža demokratično voljo državljanov in zastopa njihove interese v razpravah z drugimi institucijami.

4.4.2.1 Sedež

Evropski parlament ima sedež v Strasbourgu, kjer poteka 12 mesečnih plenarnih zasedanj, vključno s proračunskim. Splošno pa Evropski parlament deluje v treh krajih: v Strasbourgu, Bruslju in Luksemburgu. Odbori Evropskega parlamenta se sestajajo v Bruslju. V Luksemburgu pa je generalni sekretariat in njegove službe. Generalni sekretariat, ki ga vodi generalni sekretar, sestoji iz 4000 uradnikov. Parlamentarni odbori, ki jih je 20, pripravljajo plenarna zasedanja. Poleg stalnih parlamentarnih odborov lahko Parlament ustanovi začasne in preiskovalne odbore.

4.4.2.2 Sestava

Od začetnih 78 poslancev je število poslancev naraslo na 626, kar je število v okviru 189. člena PES, ki za EP določa maksimalno 700 poslancev. Na podlagi načela enake zastopanosti vseh držav se pojavlja nesorazmerna zastopanost, manjše države naj bi imele glede na število prebivalcev neproporcionalno več poslancev kakor velike. Od leta 1979 se poslanci izbirajo glede na pripadnost posameznih političnih strank in ne več glede na nacionalno pripadnost. Trenutno število političnih strank je 7. Politične stranke imajo svojega predsednika, predsedstvo in sekretariat. Politične stranke imajo ključno vlogo pri oblikovanju dnevnega reda plenarnih zasedanj.

4.4.2.3 Funkcije

- Zakonodajna – funkcijo opravlja skupaj s Svetom, nima pa kot nacionalni parlamenti pristojnosti zakonodajne pobude. Prvotna vloga EP je bila omejena na podajanje mnenj na zakonodajne predloge, predvsem posvetovanje. Enotna evropska listina je uvedla postopek sodelovanja, ki EP omogoči daljše preučevanje zakonodajnega predloga in možnost, da k stališču Sveta vlaga dopolnila ter postopek privolitve, v katerem EP lahko prepreči sprejem zakonodajnega predloga. Maastrichtska pogodba pa je vpeljala postopek soodločanja, s katerim sta EP in Svet EU dobila enakovredni vlogi pri sprejemanju evropske zakonodaje.
- Proračunska – skupaj s Svetom sodeluje pri sprejemanju proračuna EU, s čimer pripomore k izpolnjevanju svojih političnih prioritet.
- Nadzorna – EP izvaja demokratičen nadzor nad institucijami EU. Ustno ali pisno lahko postavi poslansko vprašanje ali pa ustanovi začasni preiskovalni odbor, ki preverja kršitve pri izvajanju evropske zakonodaje. EP sprejema peticije državljanov in zastavlja vprašanja Svetu ter Komisiji. EP Svet predloži letno poročilo o napredku EU in poročilo po vsakem zasedanju (glej Goljevšček, 2004, str. 16). Najpomembnejši nadzor pa ima EP pri izglasovanju (ne)zaupnice Evropski komisiji. V primeru dvotretjinske večine oddanih glasov v Parlamentu, pride do nezaupnice, in če je izglasovana mora celotna Komisija odstopiti.
- V pogodbeni določila je od Maastrichtske pogodbe dalje vključen tudi ombudsman. Ombudsman je državljan Unije, ki ustreza pogojem, ki jih predpisujeta Rimski pogodbi. Izvoli ga EP za čas svojega mandata. Nanj državljanji Unije in pravne osebe naslavljajo peticije in pritožbe, povezane s kršitvami institucij EU. Iz njegove pristojnosti sta izključeni Sodišče ES in Sodišče prve stopnje. Po spremembah iz Amsterdamske pogodbe pa ima ombudsman tudi moč nadzora nad zadevami tretjega stebra EU (glej Grilc in Ilešič, 2004, str. 179).

EP ima tudi vlogo imenovanja varuha človekovih pravic. Sodeluje v postopku imenovanja Evropske komisije. Države članice se morajo posvetovati in upoštevati mnenje EP na področju skupne zunanje in varnostne politike ter policijskega in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah (glej Goljevšček, 2004, str. 16).

4.4.2.4 Organiziranost dela

Deli se na 2 stopnji:

Priprava na plenarno zasedanje; v različni parlamentarnih odborih, specializiranih za posebna področja dejavnosti EU pripravo delajo evroposlanci.

Plenarno zasedanje; potekajo v Strasbourgu (en teden na mesec) in v Bruslju (dva dni).

Parlament preuči predlagano zakonodajo, glasuje o spremembah preden sprejme odločitev.

4.4.3 Postopki odločanja

Parlament skupaj s Svetom glasuje o evropskih zakonih. Evropski Parlament in Svet ministrov skupaj sprejemata zakonodajne akte, ki jih predlaga Komisija. Zakonodajna oblast je ena od najpomembnejših moči Evropskega parlamenta. Parlament je soodločujoči organ pri sprejemanju proračuna, od sprejetja Enotnega Evropskega akta pa postaja pomemben organ pri odločanju tudi zaradi razširjene uporabe postopkov posvetovanja, sodelovanja, soodločanja in privolitve.

4.4.3.1 Soodločanje

Postopek soodločanja je uvedla Maastrichtska pogodba (1993), katere obseg je bil bistveno razširjen s pogodbama iz Amsterdama (1999) in Nice (2001). Postavlja Evropski parlament in Svet v enakopravni položaj glede na njuno zakonodajno vlogo.

Pri morebitnem nesoglasju mora spravni odbor, ki ga sestavljajo predstavniki Sveta in Parlamenta, pripraviti dokument, ki ga bosta sprejeli obe instituciji. Soodločanje je daleč najpomembnejši postopek v zakonodajni praksi in se uporablja pri zakonodaji na večini področij v pristojnosti Skupnosti. Komisija predloži predlog akta istočasno EP in Svetu.

Slednja tudi pridobita mnenja s strani Ekonomsko-socialnega odbora in Odbora regij.

EP obravnava predlog na plenarnem zasedanju glede na poročilo, ki ga sestavi ustrezeni parlamentarni odbor. Na podlagi tega poročila EP na plenarnem zasedanju sprejme mnenje (strinjanja, dopolnila) o predlogu akta in ga priloži Svetu. Delovna telesa Sveta pripravijo stališča do akta sočasno z obravnavo predloga akta v EP. Končno stališče, imenovano skupno stališče Sveta, pa Svet sprejme na podlagi mnenja EP. Svet lahko s kvalificirano večino sprejme ali zavrne mnenje EP. V primeru, da je Parlament podal pozitivno mnenje k osnovnemu predlogu Komisije in ga ni spreminjal oziroma če Svet soglašajo z dopolnili Parlamenta, lahko akt sprejme in zakonodajni postopek je končan. Če Svet ne sprejme predloga in dogovor med Svetom in EP ni dosežen, Svet s kvalificirano večino potrdi svoje skupno stališče in ga predloži v obravnavo EP. Poleg tega tudi izčrpno obvesti EP o razlogih za sprejetje skupnega stališča.

Postopek se tako nadaljuje v drugi obravnavi EP.

Druga obravnava v EP (omejena na tri mesece z možnostjo podaljšanja za en mesec).

Pristojni parlamentarni odbor preuči skupno stališče Sveta in predloži svoja priporočila. Na tej podlagi EP na plenarnem zasedanju obravnava priporočila in o njih glasuje. Lahko potrdi ali zavrne skupno stališče Sveta, sprejme ustrezna dopolnila ali pa ne sprejme odločitve. V kolikor za navadno večino potrdi skupno stališče Sveta oziroma ne sprejme odločitve v določenem roku, se šteje, da je akt sprejet in postopek končan. Če z absolutno večino zavrne skupno stališče Sveta, se šteje, da predlagani akt ni bil sprejet in postopek je končan. V kolikor z absolutno večino sprejme predlog dopolnil k skupnemu stališču, se postopek nadaljuje z drugo obravnavo v Svetu EU.

Druga obravnava v Svetu (omejena na tri mesece z možnostjo podaljšanja za en mesec).

Svet lahko sprejme ali zavrne dopolnila EP. Če jih sprejme, je akt sprejet in postopek zaključen. Pri tem je potrebno poudariti, da k predlogu parlamenta poda mnenje tudi Evropska komisija in če je mnenje Komisije negativno, lahko Svet sprejme predlagani akt le soglasno. V primeru pozitivnega mnenja Komisije zadostuje kvalificirana večina. Če jih ne sprejme, predsednik Sveta skupaj s predsednikom EP v 6 tednih skliče sestanek Spravnega odbora. Spravni odbor ima nalogo, da doseže soglasje o skupnem besedilu med predstavniki Sveta na eni strani in med predstavniki EP na drugi strani. Odbor sestavlja po 25 članov iz Sveta in iz EP. Če Spravni odbor v roku 8 tednov skupnega besedila ne sprejme, se šteje, da predlagani ni bil sprejet, in celoten zakonodajni postopek je končan.

Če Odbor doseže dogovor o skupnem besedilu, se postopek nadaljuje v tretji obravnavi EP in Sveta.

Tretja obravnava v EP in Svetu (šest tednov z možnostjo podaljšanja za dva tedna).

Svet in EP imata možnost sprejeti ali zavrniti skupno besedilo Spravnega odbora. V primeru, da eden od njiju ne potrdi akta v skladu s skupnim dokumentom, akt ni sprejet in postopek je končan. Če obe instituciji odobrita akt v skladu s skupnim dokumentom, je akt sprejet in postopek je končan (glej Goljevšček, 2004, str. 23).

4.4.3.2 Sodelovanje

Je uvedel Enotni evropski akt, in sicer z namenom, da bi EP dobil večjo vlogo, kot mu jo omogoča posvetovalni postopek. EP lahko spremeni skupno stališče Sveta, vendar drugače kot v postopku soodločanja, končno odločitev sprejme Svet sam. Danes se po tem postopku sprejemajo le še nekatere odločitve, ki sodijo v okvir ekonomske in monetarne unije. Vsa druga področja, ki so bila nekoč podvržena temu postopku, sodijo od Amsterdamske pogodbe dalje v postopek soodločanja.

Prva obravnava v Evropskem parlamentu in Svetu (ni časovnih omejitev)

Komisija predloži predlog Svetu in EP. Svet na predlog Komisije in po pridobitvi mnenja EP s kvalificirano večino sprejme skupno stališče in ga predloži EP. Pri tem Svet in Komisija izčrpno obvestita EP o vseh razlogih Sveta, za sprejetje tega skupnega stališča in o stališču Komisije.

Druga obravnava v EP (omejena na tri mesece z možnostjo podaljšanja za en mesec).

EP lahko odobri, zavrne, predlaga spremembe ali ne sprejme nikakršne odločitve v zvezi s skupnim stališčem ter obvesti Svet in Komisijo o izidu postopka. V primeru, da EP odobri skupno stališče z navadno večino ali ne sprejme nikakršne odločitve, Svet sprejme akt v skladu s skupnim stališčem in postopek je končan.

Če je EP predložil dopolnila k skupnemu stališču, Komisija v enem mesecu znova preuči predlog in upošteva predlagane spremembe. Hkrati s svojim ponovno preučenim predlogom pošlje Svetu spremembe, ki jih je predlagal EP in izrazi o njih svoje mnenje.

Druga obravnava v Svetu (omejena na tri mesece z možnostjo podaljšanja za en mesec).

Svet lahko sprejme ali dopolni spremenjeni predlog Komisije ali pa ne sprejme nobene odločitve. Če s kvalificirano večino sprejme dopolnjeni predlog Komisije, je akt sprejet in postopek končan. Če s soglasjem spremeni dopolnjeni predlog Komisije, je akt sprejet in postopek končan. Če odločitve ne sprejme, akt ni sprejet in postopek je končan.

4.4.3.3 Posvetovanje

Komisija predloži svoj predlog Svetu in EP. Svet sprejme stališče in ga posreduje EP. Evropski parlament lahko odobri stališče Sveta ali ne sprejme odločitve oziroma predlaga dopolnila k stališču Sveta. V primeru, da odobri predlog stališča Sveta oziroma ne sprejme odločitve, Svet sprejme akt v skladu s skupnim stališčem in postopek je končan. Če Parlament predlaga dopolnila, jih Komisija najprej preuči in predloži Svetu dopolnjeni predlog. Svet lahko sprejme ali predlaga spremembe k dopolnilom EP. Če Svet sprejme dopolnjeni predlog Komisije, je predlog akta sprejet. V primeru, da Svet s soglasjem spremeni dopolnjeni predlog Komisije, je akt prav tako sprejet in postopek končan.

4.4.3.4 Privolitev

Postopek privolitve je uvedel Enotni evropski akt, Maastrichtska pogodba pa ga je razširila na področja, na katerih ni mogoče sprejemati odločitev s soodločanjem, zahteva pa se sodelovanje EP. Za postopek privolitve je značilno, da mora Svet pred sprejetjem odločitve pridobiti soglasje EP. Podoben je postopku posvetovanja, vendar pa EP predloga akta ne more sprejeti, lahko ga le sprejme ali zavrne. Postopek privolitve je tako nekakšna pravica Parlamenta do veta. Komisija predloži predlog akta Svetu in EP. Svet se pred sprejetjem akta uradno posvetuje z EP. EP lahko sprejme ali zavrne stališče Sveta do predloga akta. Če Parlament z absolutno večino oddanih glasov sprejme stališče Sveta, Svet akt sprejme in postopek je končan. A če Parlament stališče Sveta zavrne, akt ni sprejet in postopek je končan.

4.4.4 Evropska komisija kot predlagateljica zakonodajne funkcije

Evropska komisija je za delovanje evropske integracije najpomembnejša ustanova in gonilna sila pri gradnji Evrope. Pravijo ji »motor« EU.

Ustanovljena je bila v petdesetih letih 20. stoletja na podlagi ustanovnih pogodb EU.

4.4.4.1 Sedež

Sedež Komisije je po protokolu k amsterdamski pogodbi v Bruslju, s tem da naslednji njeni oddelki delujejo v Luksemburgu:

- finančni oddelki ESPJ,
- založniški urad Evropske skupnosti (EUROP) ter njegov oddelek za trženje in prevajalska služba,
- urad za statistiko in oddelek za obdelavo podatkov,
- oddelki za higieno in industrijsko varnost EGS in ESPJ in
- generalni direktorat za širjenje informacij, direktorat za varovanje zdravja in direktorat za zaščitne ukrepe skupnosti Eurotom.

4.4.4.2 Sestava

Komisijo sestavlja 27 komisarjev, ki jih sporazumno imenujejo vlade držav članic. To pravilo želi poudariti, da gre pri Komisiji za kolektivni organ in torej države članice ne morejo preprosto delegirati svojega komisarja. Gre torej za organ, ki je imenovan s soglasjem držav članic, vendar pa mora to soglasje izvirati neposredno od vlad držav članic. Število komisarjev ni fiksno, saj ga lahko spremeni Svet s soglasjem, pač pa je kogentno pravilo, da ima vsaka država članica vsaj enega komisarja, vendar ne več kakor dva. V praksi ima pet največjih držav članic - Nemčija, Francija, Italija, Španija in Združeno kraljestvo – po dva komisarja, druge države članice pa po enega. Rešitev, ki jo je ponudila medvladna konferenca v Nici decembra 2000 pa predvideva, da ima vsaka država po enega komisarja, torej se morajo največje države članice svojemu drugemu komisarju odpovedati.

Tako pravilo velja le, dokler število držav članic ne doseže števila 27, nato pa so države članice do komisarjev upravičene po načelu rotacije. Komisarji morajo biti v splošnem interesu skupnosti pri svojem delu neodvisne in ne smejo niti iskati niti sprejemati navodil katerekoli vlade ali kateregakoli drugega organa. Komisarji se morajo v času svojega mandata vzdržati vseh drugih aktivnosti, ki bi bile nezdržljive z njihovimi dolžnostmi, prav tako pa ne smejo opravljati nobenega drugega poklica, ne glede na pridobitnost. V potrditev neodvisnosti in samostojnosti komisarjev se celo tudi države članice v sami ustanovitveni pogodbi zavežejo, da bodo to pravilo spoštovale in ne bodo vplivale na komisarje v času opravljanja njihovih nalog. Komisarji so imenovani za dobo petih let z možnostjo ponovnega imenovanja.

Pred mastrichtskimi dopolnitvami ustanovitvene pogodbe je namreč imela Komisija predsednika in šest podpredsednikov. Vsi so bili izvoljeni za dobo dveh let z možnostjo ponovnega imenovanja. Po amsterdamski noveli PES daje Evropskemu parlamentu pravico veta na izvolitev kandidata za predsednika Komisije. Države članice sporazumno imenujejo kandidata za predsednika Komisije, ki ga mora nato potrditi Evropski parlament.

Tudi postopek izvolite drugih članov Komisije daje po novem predsedniku večje pristojnost. Pred spremembami so se vlade držav članic o imenovanju drugih komisarjev s kandidatom za predsednika lahko le posvetovale. Sedaj postopek predvideva, da vlade držav članic sporazumno s kandidatom za predsednika imenujejo še druge člane Komisije.

Imenovanega kandidata za predsednika Komisije in druge kandidate za komisarje nato kot telo potrdi Evropski parlament (glej Grilc in Ilešič, 2004, str. 156–164).

4.4.4.3 Pristojnosti

Evropska Komisija ima 4 pristojnosti:

- predlaga zakonodajo Parlamentu in Svetu – zakonodajna iniciativa,
- upravlja in izvaja politike in proračun EU – izvršilna oblast,
- uveljavlja evropsko zakonodajo (skupaj s Sodiščem Evropskih skupnosti),
- zastopa EU pri pogajanjih s tretjimi državami ali skupinami držav – predstavniška funkcija.

4.4.4.4 Zakonodajna funkcija Evropske komisije

Pogodba ES institucijam ne podeljuje splošne zakonodajne pristojnosti, temveč to deli med institucijami glede na vsebino pravnega urejanja. Ne glede na urejenost končno sprejeti akt pa, razen v redkih primerih, uživa Komisija izključno pravico in dolžnost zakonodajne iniciative. Kljub temu pa Svet ni dolžan čakati na predlog Komisije, temveč lahko od nje zahteva pripravo študij ali predlogov za doseg ciljev, določenih v PES. Komisijo glede na njeno politično iniciativo radi poimenujemo »motor integracije«, saj vrsta najbolj kompleksnih projektov evropske integracije izvira iz pobude Komisije.

Med najbolj znanimi sta dovršitev enotnega trga ter vzpostavitev ekonomske in monetarne unije in uvedba enotne evropske valute.

Vloga Komisije se ne konča s predajo predloga Svetu, saj ostane Komisija ves čas aktivna udeleženka zakonodajnega postopka. Komisar sodeluje kot predstavnik Komisije na sejah Sveta. Predlog Komisije ima precejšnjo težo, saj ga lahko Svet spremeni ali dopolni s soglasjem. Poleg omenjenih vlog, ki jih ima Komisija pri sprejemanju večine aktov Skupnosti, pa velja omeniti tudi pristojnosti Komisije, da sama, v omejenem obsegu, izdaja pravne akte. Tako Komisija npr. lahko sprejme uredbe, ki določajo pogoje za uresničevanje pravic delavca. Komisija lahko izda tudi direktive v zvezi z uporabo konkurenčne politike za javna podjetja, katerim države članice podeljujejo posebne ali izključne pravice. Komisija izdaja odločbe in direktive tudi na področju telekomunikacij. Komisija izda večino aktov na podlagi zakonodajnega pooblastila, ki ga nanjo preneso Svet. Gre za prenesene pristojnosti izdajanja pravnih aktov (Grilc in Ilešič, 2004, str. 162–164).

Komisija je organ, ki bdi nad izvajanjem skupnih politik Skupnosti. Najobsežnejša pooblastila oziroma največjo avtonomijo ima na področju konkurenčne politike, zaščitnih ukrepov v primeru trgovinske politike in kmetijske politike, kar pomeni, da Komisija na teh področjih odloča samostojno.

Kot primer naj navedemo, da Komisija odloča, kdaj posamezno podjetje ali država članica kršita konkurenčno politiko in takrat izdaja tudi odločbe, ne da bi za to potrebovala sodelovanje Sveta. Komisija opravlja v okviru svojih izvršilnih pristojnosti s proračunom in vodi številne sklade, ki so tudi največji proračunski porabniki. Pristojna je tudi za pogajanja na mednarodnopravnem področju, saj običajno Svet določi Komisijo kot institucijo, ki vodi pogajanja s tretjo državo ali mednarodno organizacijo. Te pristojnosti niso zanemarljive, če upoštevamo, da ima več kot 100 držav z ES podpisane trgovinske oziroma kooperacijske sporazume.

Komisija mora kot varuh pogodbe EU zagotavljati, da se zakonodaja EU spoštuje in pravilno uporablja. PES daje Komisiji pooblastilo, da v primeru kršitve začne postopek proti državi članici, ki je kršiteljica pogodbenih določil PES. V neformalnem postopku Komisija v obrazloženem mnenju državi članici razloži, kje vidi kršitve, ter postavi rok za odpravo le-teh. Če država članica ne izpolni obveznosti ali jih ne izpolni v roku, lahko Komisija zadevo predloži Sodišču.

4.4.5 Evropski svet

Med pogodbeno določila Evropski svet uvede Enotni evropski akt, kajti izvirna Pogodba ES Evropskega sveta ni predvidela. Uveden je bil leta 1974 na predlog Nemčije in Francije ter deluje kot politična koordinacija v obliki stalnih srečanj na najvišji ravni. Evropski svet pripravlja politične načrte in rešuje najbolj pereče probleme integracije Skupnosti (glej Ješovnik, 2000, str.65).

4.4.5.1 Sedež

V skladu z določbami Deklaracije o krajih zasedanja Evropskega sveta, priložene k pogodbi iz Nice, zasedanja Evropskega sveta potekajo v Bruslju (glej Goljevšček, 2004, str. 17).

4.4.5.2 Organizacija dela

Vsaj dvakrat na leto se sestanejo vodje vlad in držav, ministri za zunanje zadeve ter predsednik Evropske komisije, in sicer pod predsedstvom države članice, ki predseduje Svetu EU. Redna zasedanja potekajo junija in decembra, neformalni sestanki pa praviloma marca in oktobra. Največja prednost Evropskega sveta je v tem, da je mogoče sprejemati dogovore v paketu in zaradi tega, ker ni problema premajhnega političnega vpliva tudi na tiste velike probleme, ki običajno ohromijo delo Skupnosti (Ješovnik, 2000, str. 65).

4.4.5.3 Pristojnosti

- Nadzira razvoj skupnosti.
- Bdi nad ustavnopravnimi in institucionalnimi zadevami ter nad priključitvijo novih članic.
- Obravnava ekonomske in socialne zadeve skupnega trga, kot so gospodarska rast, trgovinski pogoji, inflacija, menjalni tečaji, nezaposlenost.

- Rešuje odprta vprašanja s področja zunanjih zadev ter položaj Skupnosti na globalni ravni.
- Obravnava posebna vprašanja, povezana z integracijskim procesom, in so zgoče narave, tako da jih uspešno reši le na najvišji ravni (Ješovnik, 2000, str. 66).

4.4.6 Sodišče Evropskih skupnosti in Sodišče prve stopnje

Sodišče Evropskih skupnosti je nastalo leta 1952 v skladu s pogodbo ESPJ. Zaradi težnje po razbremenitvi Sodišča evropskih skupnosti se leta 1988 uvede Sodišče prve stopnje. Sodišče prve stopnje je odgovorno za odločanje v tožbah zasebnikov, organizacij, povezanih s konkurenčnim pravom. Tudi to sodišče ima po enega sodnika iz vsake države.

4.4.6.1 Sedež

Sodišče ima sedež v Luksemburgu.

4.4.6.2 Sestava

Sodišče sestavlja po en sodnik iz vsake države članice, tako, da je zastopanih danes vseh 27 državnih pravnih sistemov v EU. Ponavadi v Sodišču, ki zaseda v »velikem senatu« zaseda samo trinajst sodnikov ali senatih treh ali petih sodnikov. Sodnike imenujejo vlade držav članic za dobo 6 let z možnostjo ponovnega imenovanja. Sodišču pomaga osem »generalnih pravobranilcev«, ki podajajo svoja mnenja Sodišču, imenovani so s strani vlad držav članic, za dobo šestih let.

4.4.6.3 Pristojnosti

Sodišče je pristojno odločati v sporih med:

- državami članicami,
- državami članicami in EU,
- institucijami EU,
- posamezniki in EU.

Najpogostejše zadeve, o katerih odloča Sodišče:

- predlogi za sprejem predhodne odločbe,
- sodni postopki zaradi neizpolnjevanja obveznosti,
- ničnostne tožbe,
- tožbe zaradi nedelovanja,
- odškodninske tožbe.

4.4.7 Računsko sodišče

Računsko sodišče je bilo kot institucija ustanovljeno leta 1977 in je nadomestilo Revizorski odbor ESPJ in Revizorski odbor Skupnosti. S Pogodbo o Evropski uniji se formalno uvrsti med institucije Skupnosti.

4.4.7.1 Sedež

Računsko sodišče ima sedež v Luksemburgu.

4.4.7.2 Sestava

Sodišče ima po enega člana iz vsake države članice, ki ga imenuje Svet za mandat 6 let, z možnostjo podaljšanja. Člani iz svojih vrst izvolijo predsednika za mandat 3 let, z možnostjo podaljšanja. Računsko sodišče trenutno sestavlja 27 članov. V času svojega mandata člani sodišča ne smejo opravljati nobenih drugih pridobitnih ali nepridobitnih dejavnosti. Vsak organ ali oseba, ki prejema ali razpolaga s sredstvi Skupnosti, lahko preveri RS na podlagi dokumentacije. Pogosto preglede izvaja na kraju samem. Izsledki so zapisani v poročilih, ki Komisijo in DČ opozarjajo na vsak problem.

RS ima približno 800 zaposlenih, poleg revizorjev so tu še prevajalci in uradniki. Revizorji so razdeljeni v revizorske skupine, kjer se pripravlja osnutek poročil, na podlagi katerih RS sprejema odločitve. Revizorji preverjajo druge institucije EU ter, DČ pri čemer pa nimajo pravnih pooblastil. Domnevne kršitve sporočijo pristojnim organom.

4.4.7.3 Pristojnosti

Glavna naloga Računskega sodišča je preverjanje pravilnosti izvajanja proračuna ES, ali so prihodki in odhodki zakoniti, hkrati pa zagotavljati dobro finančno poslovanje.

Ostale pristojnosti:

- Evropskemu parlamentu in Svetu vsako leto predloži revizijsko poročilo o predhodnem finančnem letu. EP preuči poročilo RS, preden potrdi gospodarjenje Komisije s proračunom. Če je RS zadovoljno, parlamentu in Svetu pošlje izjavo o zanesljivosti, da je bil denar evropskih davkoplačevalcev ustrezno porabljen;
- predloži mnenje o predlogih za finančno zakonodajo EU in za ukrepe EU za preprečevanje goljufij.

4.4.8 Druge institucije

4.4.8.1 Evropska centralna banka

Sedež Evropske centralne banke je v Frankfurtu. Njena glavna naloga je vodenje monetarne politike EU skupaj s centralnimi bankami držav članic, ki so uvedle skupno valuto evro – države »evroobmočja«: Belgija, Ciper, Nemčija, Grčija, Španija, Francija, Irska, Italija, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Avstrija, Portugalska, Finska, Slovaška in Slovenija. ECB ima izključno pravico izdajanja evro kovancev.

4.4.8.2 Evropska investicijska banka

S sedežem v Luksemburgu EIB zagotavlja dolgoročno financiranje investicijskih projektov, ki pospešujejo skladnejši gospodarski razvoj. Je največja finančna ustanova. Banka investitorjem pod posebno ugodnimi pogoji nikoli ne prispeva vseh sredstev, del sredstev si morajo zagotoviti sami.

4.4.8.3 Evropski ekonomsko-socialni odbor

Je posvetovalni organ s sedežem v Bruslju, ki na ravni EU in na ravni DČ zagotavlja zastopanje in izmenjavo stališč socialnih partnerjev. Člani zastopajo kmete, delodajalce, delojemalce, mala in srednja podjetja, trgovino in obrt, zadruga in vzajemna združenja, družine, okoljevarstvenike, potrošnike ... Ima 3 osnovne naloge:

- svetovalna: pri odločanju na področjih v pristojnosti ES in Euratoma morata EP in Komisija pridobiti njegovo mnenje,
- spodbujanje vključevanja civilne družbe v integracijski proces,
- krepitev vloge civilne družbe v tretjih državah in s tem spodbujanje dialoga z njenimi predstavniki.

4.4.8.4 Odbor regij

Ustanovljen je z Maastrichtsko pogodbo. S sedežem v Bruslju je Odbor regij zadolžen za neposredno zastopanje lokalnih in regionalnih oblasti držav članic v procesih odločanja. Na področju lokalne in regionalne pristojnosti morata Komisija in Svet pridobiti njegovo mnenje pri obravnavi zakonodajnega predloga. Na lastno pobudo pa lahko prispeva tudi izven svojih področij. Njegove pristojnosti segajo na področja socialne in ekonomske kohezije, trans-evropske povezave, zdravja, izobraževanja, kulture, politike ...

4.4.8.5 Odbor stalnih predstavnikov

Odbor stalnih predstavnikov ali krajše COREPER pomaga Svetu pri delu in izpolnjevanju nalog, ki mu jih Svet nalaga. COREPER deluje na dveh ravneh:

- COREPER I: sestavljen je iz namestnikov veleposlanikov. Rešuje vprašanja s področja okolja, socialne varnosti, notranjega trga in prometa.
- COREPER II: sestavljen je iz predstavnikov držav na ravni veleposlanikov. Čeprav si odbora nista podrejena, COREPER II obravnava pomembnejša vprašanja s področja ekonomije, financ, mednarodnih odnosov ... področij, kjer se pričakuje nasprotovanje posameznih DČ.

COREPER s preučevanjem predlogov Komisije opravlja pripravljalno delo za Svet. Delo poteka v številnih skupinah. Vsaka DČ ima v Bruslju neke vrste veleposlaništvo pri Evropski uniji. Pri COREPER-u gre za mešan organ.

O predlogu se odloča v okviru skupine. Če je doseženo soglasje, se soglasje uvrsti na prvi del dnevnega reda obeh odborov, ki predlog predloži na sejo Sveta, pod oznako A. Svet na podlagi te oznake ve, da je predlog skladen in ga potrdi.

Če predlog s soglasjem ni sprejet, se uvrsti na drugi del dnevnega reda COREPER-ja, ki lahko sam doseže soglasje in ga predloži Svetu z oznako A. V primeru neuskladitve COREPER-ja pa se predlog uvrsti na sejo Sveta z oznako B, kar pomeni nadaljnja pogajanja in usklajevanja na najvišjem nivoju.

4.4.8.6 Evropski varuh človekovih pravic

Ena od temeljnih pravic državljanov EU je pritožba pri Varuhu človekovih pravic. Sedež ima v Strasbourgu. Imenuje ga Parlament za obdobje 5 let. Pri svojem delu je neodvisen. Glavna naloga je reševanje pritožb državljanov, fizičnih ali pravnih oseb, zaradi nepravilnosti pri delovanju institucij in organov EU. O svojih ugotovitvah letno poroča Parlamentu.

5 AMSTERDAMSKA POGODBA

Amsterdamska pogodba je adaptacija PES in PEU. Dopolnila in spremenila je PES in PEU. Pogodba je bila podpisana oktobra, leta 1997, uveljavila pa se je 1.5.1999. Pomembno področje in hkrati eden od razlogov za uveljavitev Amsterdamske pogodbe je širitev Unije. V čakalnici se je nahajalo 10 vzhodno in srednjeevropskih držav ter Ciper in Malta. Pristop novih držav članic je zastavljal nove probleme na področju človekovih pravic, vprašanja tesnejše integracije in sprejemanja odločitev. Amsterdamska pogodba ne odpravlja temeljne zgradbe EU, stebri ostajajo, pogodba spreminja samo njihovo vsebino.

Tudi po Amsterdamu obstajajo 4 pogodbe: PEU, PES, P – ESPJ IN P – EURATOM.

Amsterdamska pogodba je sestavljena iz 3 delov. Sprememba glede na besedila PEU in PES je nomotehnična – novo oštevilčenje členov (odpadejo male črke pri členih npr. 3a postane 4 čl., namesto velikih črk so številke členov).

1. DEL (členi 1-5): materialnopravne spremembe
2. DEL (členi 6-11): poenostavitve
3. DEL (členi 12-15): splošne in končne določbe

Priloženi so protokoli, 51 deklaracij ter 8 dodatnih deklaracij.

5.1 CILJI AMSTERDAMSKE POGODBE

V prvem delu Pogodbe z naslovom Vsebinske spremembe so v členu B kot cilji Amsterdamske pogodbe navedeni naslednji cilji:

- spodbujati gospodarski in socialni razvoj ter visoko stopnjo zaposlenosti in doseči uravnotežen in trajnosten razvoj, zlasti z oblikovanjem območij brez notranjih meja, s krepitvijo ekonomske in socialne kohezije ter vzpostavitvijo ekonomske in monetarne unije, ki bo sčasoma vključevala enotno valuto v skladu z določbami te pogodbe;
- uveljavljati svojo identiteto na mednarodnem prizorišču, zlasti z izvajanjem skupne zunanje in varnostne politike, vključno s postopnim oblikovanjem skupne obrambne politike;
- okrepiti varstvo pravic in interesov državljanov držav članic z uvedbo državljanstva Unije;
- ohranjati in razvijati Unijo kot območje svobode, varnosti in pravice, na katerem se prosto gibanje oseb zagotavlja v povezavi z ustreznimi ukrepi glede kontrole na zunanjih mejah, azila, priseljevanja ter glede preprečevanja kriminala in boja proti njemu;

- v celoti ohraniti pravni red Skupnosti in ga nagrajevati, pri čemer se preveri, v kolikšnem obsegu bi bilo treba revidirati politike in oblike sodelovanja, ki jih uvaja ta pogodba, za zagotovitev učinkovitosti mehanizmov in institucij Skupnosti.

Cilje skuša Unija doseči v skladu z določbami, pogoji in časovnim razporedom te pogodbe, upoštevajoč načelo subsidiarnosti (glej Amsterdamska pogodba).

5.2 SPREMEMBE V STEBRIH

Kot že omenjeno Amsterdamska pogodba spreminja vsebino stebrov, hkrati pa skupnim določbam PEU dodaja spremembe in dopolnitve.

Prvi steber: Sprememba je vključitev nekaterih zadev iz pravosodja in notranjih zadev iz tretjega v prvi steber. To se nanaša na pridobitev vizuma, azila, migracije in sodelovanja v civilnih zadevah, ki so sedaj v „pristojnosti“ prostega gibanja oseb (glej Lampe, et al., 2008, str. 11). Znotraj prvega stebra pride do naslednjih sprememb:

- enakopravnost med moškim in žensko ter varstvo okolja postaneta samostojna cilja,
- načelo subsidiarnosti je ohranjeno, dodan mu je Protokol št. 30,
- različen razvoj integracije na področju EMU določa novi 11. člen PES, Svetu omogoča tesnejše sodelovanje med državam članicam,
- v PES je dodano novo poglavje o zaposlovanju,
- natančnejše določbe o javnem zdravju z dodano pristojnostjo Sveta, da sprejme predpise za uveljavitev standardnih ukrepov,
- dodana pravica potrošnikov do informiranosti, izobraževanja in organiziranja za zavarovanje svojih interesov v Določbo o varstvu potrošnikov,
- širša pristojnost postopka soodločanja (glej Grilc in Ilešič, 2004, str. 69-72).

Pri Schengenskem sporazumu in politiki zaposlovanja gre za proces komunitarizacije, kar pomeni, da se nekatere politike selijo iz tretjega stebra v prvi steber, vendar se o njih še vedno odloča na osnovi enoglasnega glasovanja v Svetu EU (glej Ješovnik, 2000, str. 35,36).

Drugi steber: Ostaja nespremenjen. Spremembe so namenjene izboljševanju učinkovitosti dotedanjih dogovorov in vzpostavitvi sistema, ki je bolj premišljen od prejšnjega. Svet še vedno odloča s konsenzom. Pogodbi je dodan protokol o sodelovanju med WEU – Zahodnoevropska unija in EU. WEU Uniji omogoča dostop do operacijskih sposobnosti, zato 17. člen PEU predvidi vključitev WEU v Unijo, ob konsenzu Sveta (glej Grilc in Ilešič, 2004, str. 73). Pogodba je uvedla funkcijo in položaj visokega predstavnika za skupno in varnostno politiko EU.

Tretji steber: Po Amsterdamski pogodbi pride do okrepitve tretjega stebra, ki preprečuje terorizem, prekupčevanja z mamili, preprečevanje korupcije, nasilja nad otroki, itd. (glej Lampe, et al., 2008, str.11).

S tesnim sodelovanjem med policijskimi in carinskimi organi, z Europolom in izenačevanjem določene kazenskopravne zakonodaje držav članic, naj bi se ti cilji tudi uresničili (glej Amsterdamska pogodba, člen K.1). K tretjemu stebru in PES je Amsterdamska pogodba uvedla zgoraj navedene cilje k prejšnjim ciljem člena B PEU.

5.3 INSTITUCIONALNE SPREMEMBE PO AMSTERDAMSKI POGODBI V INSTITUCIJAH Z ZAKONODAJNO FUNKCIJO

Zakonodajno funkcijo v Evropski uniji si delijo tri institucije Evropske unije: Svet EU, Evropski parlament in Evropska komisija. Od teh treh institucij z Amsterdamsko pogodbo največ pridobi Evropski parlament. Amsterdamska pogodba Evropskemu parlamentu s širitvijo postopka soodločanja, katero si EP deli s Svetom, okrepi vlogo v zakonodaji. Sam postopek soodločanja je v primerjavi z Maasterichtsko pogodbo nekoliko poenostavljen.

V okvir Sveta je prišlo veliko novih področij, kjer Svet odloča s kvalificirano večino, npr. na področju raziskovanja, zaposlovanja, javnega zdravja...

Po Amsterdamski pogodbi Komisijo sestavlja po 20 komisarjev. Za že preveliko Komisijo Amsterdamska pogodba ni predvidevala nobene rešitve, spremenila pa je postopek imenovanja Komisije. Države članice s privolitvijo Evropskega parlamenta najprej določijo predsednika, nato pa skupaj s predsednikom določijo preostale člane. Z Amsterdamsko pogodbo pride tudi do okrepitve položaja predsednika Komisije, ki dobi tudi pristojnosti, da določi politične usmeritve Komisije.

Poleg treh zakonodajnih institucij pa so institucionalne spremembe prinesle spremembe tudi Sodišču Evropske skupnosti, ki pridobi nove pristojnosti na področju spoštovanja temeljnih pravic in celo na področju tretjega stebra. Z Amsterdamsko pogodbo pa se kot institucija Skupnosti in s tem tudi Unije uradno prizna Računsko sodišče.

6 INSTITUCIONALNE SPREMEMBE PO POGODBI IZ NICE

Kot zadnja sprememba evropskih ustanovitvenih pogodb se je zgodila Nicejska pogodba. Pogodba iz Amsterdama je pustila odprta vprašanja glede sestave Komisije in odločanja v Svetu. Do obravnave teh nerešenih vprašanj pride na medvladni konferenci v Nici. Do podpisa pogodbe iz Nice pride 26. 2. 2001, v veljavo pa stopi 1. 2. 2003. To je pogodba o spremembah Pogodbe o EU, Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti in nekaterih sorodnih aktov.

6.1 NOVA SESTAVA EVROPSKE KOMISIJE, SVETA EVROPSKE UNIJE IN EVROPSKEGA PARLAMENTA

Po pogodbi iz Nice »velike« države članice nimajo pravice do imenovanja dveh komisarjev, temveč tako kot druge države članice – po enega. Sistem bo deloval, dokler se EU ne pridruži 27. država članica, od takrat dalje bodo države članice do komisarjev upravičene po načelu rotacije.

Svet EU s kvalificirano večino določi plače, nadomestila in pokojnine predsednika in članov Komisije ter predsednika, sodnikov, generalnih pravobranilcev in sodnega tajnika Sodišča ter članov in sodnega tajnika Sodišča prve stopnje. Svet predlaga tudi osebo, ki jo namerava imenovati za predsednika Komisije, in sicer v sestavi voditeljev držav ali vlad s kvalificirano večino. Njegov predlog potrdi Evropski parlament. Glede imenovanja članov Komisije pa Svet v medsebojnem soglasju s kandidatom za mesto predsednika sprejme seznam oseb, v sestavljen v skladu s predlogi držav članic. Tudi člane mora potrditi Evropski parlament. Po potrditvi Evropskega parlamenta tako predsednika kot člane imenuje Svet s kvalificirano večino. Spremenjen člen 215 PEU, se glasi, da dolžnosti člana Komisije prenehajo z njegovim odstopom ali razrešitvijo, razen v primeru zamenjave ali smrti. Prazno mesto se za čas preostanka članovega mandata zapolni z novim članom, ki je imenovan s strani Sveta s kvalificirano večino. Nicejska pogodba določa, da Komisija deluje pod političnim vodstvom svojega predsednika, ki odloča o notranji organizaciji, razporeja pa tudi obveznosti Komisije med člane. Predsednik Komisije lahko po odobritvi kolegija zahteva razrešitev člana Komisije (glej Bohinc, 2007, str. 271).

Sestava Sveta Evropske unije ima po novem 321 glasov. Prav tako pa se sestava spremeni tudi Evropskemu parlamentu, kjer pogodba spreminja število poslanskih mest, ki po novi ureditvi lahko šteje največ 732 poslancev. Pravilo, sprejeto v Nici, v posebni izjavi o širitvi Evropske unije določa, da mora število predstavnikov, izvoljenih v vsaki od držav članic, zagotoviti ustrezno zastopanost narodov držav, združenih v Skupnosti.

7 SLOVENIJA IN EVROPSKA UNIJA

Od razglasitve samostojnosti je Republika Slovenija v strateških razvojnih dokumentih in na najvišji politični ravni izrazila svojo pripravljenost in cilj postati polnopravna članica Evropske unije. Kot nakazujejo najpomembnejši razvojni dokumenti (Strategija gospodarskega razvoja, Strategija ekonomskih odnosov s tujino, Strategija povečanja konkurenčne sposobnosti slovenske industrije), je optimalni dolgoročni razvoj slovenskega gospodarstva neločljivo povezan s polnopravnim članstvom Slovenije v EU.

Leto po razglasitvi samostojnosti, leta 1992, je Slovenija zaprosila za sklenitev evropskega sporazuma in za podporo pri prestrukturiranju in konsolidaciji gospodarstva.

Ko je leta 1993 začel veljati sporazum o sodelovanju z Evropsko unijo, je slovenska vlada zaprosila za začetek pogajanj o sklenitvi evropskega sporazuma. Sporazum je bil podpisan 10. junija 1996, ko je Vlada RS formalno zaprosila za članstvo v EU. Slovenija in EU sta 11. novembra 1996 podpisali začasni sporazum o trgovini, ki je začel veljati 1. januarja 1997. Z njim je začel veljati trgovinski del sporazuma o pridružitvi, ki je določal območje proste trgovine med Slovenijo in takratno petnajsterico. Maja 1997 je Slovenija sprejela izhodišča strategije pristopa k EU, v kateri je potrdila željo postati njena polnopravna članica. 16. julija 1997 je Evropska komisija predstavila mnenje o državah kandidatkah za vstop v EU (Agenda 2000) in ker je bilo mnenje za Slovenijo ugodno, je bila decembra 1997 uvrščena v prvi krog držav za začetek pogajanj, ki so se uradno začela 31. marca 1998 in zaključila decembra 2002. 23. marca je bil izveden referendum, na katerem se je 89,64 % volivcev opredelilo za vstop v Evropsko unijo.

16. aprila 2003 pride v Atenah do podpisa Pristopne pogodbe k Evropski uniji, ki jo poleg Slovenije podpišejo še Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska in Slovaška.

S 1. majem 2004 Slovenija postane članica Evropske unije. Kot prva nova država pa v prvi polovici leta 2008 predseduje Evropski uniji.

7.1 USTAVNA PODLAGA ZA PRISTOP SLOVENIJE K EVROPSKI UNIJI

Ustava Republike Slovenije, ki je bila sprejeta leta 1991, ni dopuščala prenašanja suverenosti Slovenije na mednarodne organizacije in tudi ne na Evropsko unijo. S tega vidika je bilo po Kocjančiču ustavo potrebno spremeniti in s spremembo določiti ustavno podlago za odločitev o pristopu Slovenije k Evropski uniji. Prenos dela suverenosti na mednarodne organizacije in s tem tudi na Evropsko unijo je uredil Ustavni zakon o spremembah I. poglavja ter 47. in 68. člen Ustave Republike Slovenije, ki ga je Državni zbor sprejel 27. februarja 2003, veljati pa je začel 7. marca 2003 (glej Kocjančič, 2005a, str. 354).

V Ustavi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 in 66/2000) se za 3. členom doda nov 3.a člen, ki se glasi:

»Slovenija lahko z mednarodno pogodbo, ki jo ratificira državni zbor z dvotretjinsko večino glasov vseh poslancev, prenese izvrševanje dela suverenih pravic na mednarodne organizacije, ki temeljijo na spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, demokracije in načel pravne države, ter vstopi v obrambno zvezo z državami, ki temeljijo na spoštovanju teh vrednot.

Pred ratifikacijo mednarodne pogodbe iz prejšnjega odstavka lahko državni zbor razpiše referendum. Predlog je na referendumu sprejet, če zanj glasuje večina volivcev, ki so veljavno glasovali. Državni zbor je vezan na izid referendumu. Če je bil referendum izveden, glede zakona o ratifikaciji take mednarodne pogodbe referendumu ni dopustno razpisati.

Pravni akti in odločitve, sprejeti v okviru mednarodnih organizacij, na katere Slovenija prenese izvrševanje dela suverenih pravic, se v Sloveniji uporabljajo v skladu s pravno ureditvijo teh organizacij.

V postopkih sprejemanja pravnih aktov in odločitev v mednarodnih organizacijah, na katere Slovenija prenese izvrševanje dela suverenih pravic, vlada sproti obvešča državni zbor o predlogih takih aktov in odločitev ter o svoji dejavnosti. Državni zbor lahko o tem sprejema stališča, vlada pa jih upošteva pri svojem delovanju. Razmerja med Državnim zborom in vlado iz tega odstavka podrobneje ureja zakon, ki se sprejme z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev.«

47. člen se spremeni tako, da se glasi:

» Državljana Slovenije ni dovoljeno izročiti ali predati, razen če obveznost izročitve ali predaje izhaja iz mednarodne pogodbe, s katero Slovenija v skladu z določbo prvega odstavka 3.a člena prenaša izvrševanje dela suverenih pravic na mednarodno organizacijo.«

68. člen se spremeni tako, da se glasi:

» Tujci lahko pridobijo lastninsko pravico na nepremičninah pod pogoji, ki jih določa zakon ali mednarodna pogodba, ki jo ratificira Državni zbor.«

7.2 PRISTOPNA POGODBA

Slovenija je z uveljavitvijo Pristopne pogodbe po izvedenih postopkih ratifikacije v Državnem zboru RS ter v parlamentih držav članic Evropske unije, ki so se zaključili 1. maja 2004, postala članica Evropske unije.

Skupaj s Ciprom, Češko, Estonijo, Latvijo, Litvo, Madžarsko, Malto, Poljsko in Slovaško je Slovenija 16. aprila 2003 podpisala Pristopno pogodbo v Atenah. Pristopna pogodba je več kot mednarodna pogodba, saj ne ureja le odnosov med posameznimi podpisnicami na temelju vzajemnosti, temveč ureja tudi sodelovanje držav v nadsacionalnih institucijah.

Enotna je za vseh deset držav pristopnic. Sama vsebina Pristopne pogodbe je kratka, vsebuje le preambulo in tri člene. 1. člen navaja vseh deset držav članic, ki so se vključile v Evropsko unijo. 2. člen navaja datum predvidene vključitve – 1. maj 2004. Tretji člen pa vsebuje vse jezike, v katere je pogodba uradno prevedena.

Pogodba vsebuje Akt o pristopu, ki predstavlja osrednji vsebinski dokument, v katerem je za vsako novo državo članico posebej opredeljen rezultat pogajanj (prilagoditve evropskemu pravnemu redu, izjeme, tehnične prilagoditve, prehodna obdobja ...).

Med pristopne dokumente sodi tudi sklepna listina, s katero pooblaščenca pogodbenic uradno potrdijo dokumente, sprejete v okviru pristopnih konferenc. Pristopna pogodba in akti o pristopu imajo skupaj približno 4900 strani.

8 POGODBA O USTAVI ZA EVROPO

Evropski svet je 15. 12. 2001, leto dni po Pogodbi iz Nice, sprejel Laekensko deklaracijo, s katero se je Unija zavezala k utrjevanju demokratičnosti, preglednosti in učinkovitosti ter k začetku utiranja poti oblikovanja Ustave za Evropo. Ustanovljena je bila Konvencija o prihodnosti Evropske unije, ki je združevala predstavnike vlad in parlamentov držav članic in kandidatki ter predstavnike institucij EU. Od oktobra 2003 je besedilo obravnavala medvladna konferenca. Dne, 29. 10. 2004 v Rimu pride do podpisa Pogodbe o Ustavi za Evropo oziroma Ustavne pogodbe, ki je pomemben dokument evropskega prava, z vidika teorije kot tudi prakse. V dveh letih naj bi države članice pogodbo ratificirale, in s tem bi postala veljavna. Po ratifikaciji 10 članic pa se spomladi 2005 usoda Ustavne pogodbe zapečati po francoski in nizozemski zavrnitvi oziroma neratificiranju pogodbe ter britanskem moratoriju.

8.1 STRUKTURA POGODBE

Ustavna pogodba (448. členov) je bila razdeljena na štiri dele:

PREAMBULA

1. DEL

NASLOV I: Opredelitev in cilji Unije

NASLOV II: Temeljne pravice in državljanstvo Unije

NASLOV III: Pristojnosti Unije

NASLOV IV: Institucije in organi Unije

NASLOV V: Izvajanje pristojnosti Unije

NASLOV VI: demokratično življenje Unije

NASLOV VII: Finance Unije

NASLOV VIII: Unija in njeno neposredno sosodstvo

NASLOV IX: Članstvo Unije

2. DEL - LISTINA UNIJE O TEMELJNIH PRAVICAH

PREAMBULA

NASLOV I: Dostojanstvo

NASLOV II: Svoboščine

NASLOV II: Enakost

NASLOV IV: Solidarnost

NASLOV V: Pravice državljanov

NASLOV VI: Sodno varstvo

NASLOV VII: Splošne določbe o razlagi in uporabi listine

3. DEL - POLITIKE IN DELOVANJE UNIJE

NASLOV I: Splošne določbe

NASLOV II: Nediskriminacija in državljanstvo

NASLOV II: Notranje politika in ukrepi

NASLOV IV: Pridruževanje čezmorskih držav in ozemelj

NASLOV V: Zunanjepolitično delovanje Unije

NASLOV VI: Delovanje Unije

NASLOV VII: Skupne določbe

4. DEL - SPLOŠNE IN KONČNE DOLOČBE

Pogodba vsebuje še 36 protokolov, 3 priloge in 482 izjav.

8.2 CILJI IN PRISTOJNOSTI

Cilji so predstavljeni v I-3. členu pogodbe 1. dela, in sicer:

- krepitev miru, svojih vrednot in blaginje svojih narodov;
- Unija nudi svojim državljanom območje svobode, varnosti in pravice brez notranjih meja in notranji trg s svobodno in neizkrivljeno konkurenco;
- prizadevanje za trajnostni razvoj Evrope, ki temelji na uravnoveženi gospodarski rasti stabilnosti cen, za visoko raven varstva in izboljšanje kakovosti okolja. Spodbuja znanstveni in tehnološki napredek;
- v odnosu z ostalim svetom Unija podpira in spodbuja svoje interese in vrednote. Prispeva k miru, varnosti, trajnostnemu razvoju Zemlje, solidarnosti in medsebojnemu spoštovanju med narodi, odpravi revščine, prosti in pravični trgovini, varstvu človekovih pravic ...
- Unija svoje cilje uresničuje z ustreznimi sredstvi na podlagi pristojnosti, ki so ji dodeljene z Ustavo (glej Pogodba o Ustavi za Evropo).

Pogodba predvideva izključne in deljene pristojnosti Unije.

Za področja izključne pristojnosti Unije navaja I-13. člen pogodbe naslednje področja:

- carinska unija,
- določitev pravil o konkurenci, potrebnih za delovanje notranjega trga,
- denarna politika držav članic, katerih valuta je evro,
- skupna ribiška politika,
- skupna trgovska politika,
- izključna pristojnost za sklenitev mednarodnega sporazuma, kadar je njegova sklenitev predvidena v zakonodajnem aktu Unije.

Deljene pristojnosti pa si Unija deli skupaj z državami članicami in, sicer na področju: notranjega trga, socialne politike, gospodarske, socialne in teritorialne povezanosti, na področju ribištva in kmetijstva, okolja, varstva potrošnikov, prometa, vseevropskega omrežja, energetike, območja svobode, varnosti in pravic ter na področju skupne skrbi za varnost na področju javnega zdravja (glej Pogodba o Ustavi za Evropo).

8.3 PRAVNI AKTI UNIJE PO PREDLOGU EVROPSKE USTAVNE POGODBE

8.3.1 Evropski zakon

Je zakonodajni akt, ki je splošno uporabljen, primerljiv je z uredbo po PES. Zavezuje v celoti in se neposredno uporablja v državah članicah. Gre za splošni akt, za katere delovanje nadaljnji akti nacionalnih organov niso potrebni, ampak se v državi članici EU uporabljajo neposredno. Evropski zakon zagotavlja poenotenje pravne ureditve na celotnem ozemlju EU. Objavi se v Uradnem listu EU in začne veljati z dnem, ki je v njem določen. V primeru nedoločenega datuma pa 20. dan po objavi.

8.3.2 Evropski okvirni zakon

Je zakonodajni akt, ki je za vsako članico državo, na katero je naslovljen zavezujoč glede cilja, ki ga je treba doseči, a nacionalnim organom prepušča izbiro oblike in metod. Primerljiv je z direktivo po PES. Objavi se v Uradnem listu EU in začne veljati z dnem, ki je v njem določen. V primeru nedoločenega datuma pa 20. dan po objavi.

8.3.3 Evropska uredba

Je izvedbeni akt in se splošno uporablja za izvajanje zakonodajnih aktov in nekaterih določb Ustave. Evropska uredba ni primerljiva z uredbo po PES, je akt, ki nima narave zakona. Lahko je v celoti zavezujoča in se neposredno uporablja v vseh državah članicah ali pa je zavezujoča za vsako državo članico, na katero je naslovljena, glede cilja, ki ga je treba doseči, a nacionalnim organom prepušča izbiro oblike in metod. Evropska uredba s svojo opredelitvijo v prvem delu prevzema definicijo evropskega zakona, v drugem delu pa evropskega okvirnega zakona. Od evropskega zakona in evropskega okvirnega zakona se razlikuje po tem, da je nezakonodajni akt EU.

8.3.4 Evropski sklep

Je v celoti zavezujoč akt, nima narave zakona. Zavezujoč je samo za tiste, na katere je naslovljen. Veljati začne od dneva uradne obvestitve naslovljenca. Širša opredelitev evropskega sklepa, ki zajema tako individualne kot splošno uporabne pravne akte, zajema več dosedanjih vrst pravnih aktov, npr. odločbe iz 249. člena PES ter nekatere akte s področja SZVP.

8.3.5 Priporočila

Sprejemajo jih institucije EU in niso pravno zavezujoča. Priporočila predlagajo določeno smer ravnanja, hkrati pa omogočajo institucijam izražanje političnih želja oziroma potrebe po ukrepanju na določenem področju.

8.3.6 Mnenja

Kot priporočila tudi mnenja niso pravno zavezujoča. Mnenja ocenjujejo trenutni položaj ali določena dejstva v EU in kot priporočila tudi mnenja institucijam omogočajo izražanje političnih želja oziroma potrebe po ukrepanju na določenem področju.

8.4 VLOGA ZAKONODAJNIH INSTITUCIJ PRI SPREJEMANJU PRAVNIH AKTOV

Postopek sprejemanja zakonodajnih aktov ureja Predlog evropske ustavne pogodbe - P EUP. Ta določa, da Evropski parlament in Svet EU skupaj na predlog Komisije po rednem zakonodajnem postopku, urejenem v P EUP sprejemata evropske zakone in evropske okvirne zakone. V primeru nedoseženega soglasja med Evropskim parlamentom in Svetom EU akt ni sprejet. V posebnih primerih lahko evropske zakone in evropske okvirne zakone sprejme Evropski parlament s sodelovanjem Sveta EU ali pa Svet EU s sodelovanjem Evropskega parlamenta po posebnem zakonodajnem postopku. Lahko pa se sprejemajo tudi na pobudo skupine držav članic ali Evropskega parlamenta, na priporočilo Evropske centralne banke, Evropske investicijske banke ali na zahtevo Sodišča.

Pri sprejemanju aktov, ki nimajo narave zakona, EUP določa, da Evropski parlament sprejema evropske sklepe, predvidene v P EUP, evropske uredbe in evropske sklepe pa Svet EU in Komisija, lahko pa tudi Evropska centralna banka.

Priporočila sprejema Svet. Odloča v vseh primerih, za katere Ustava določa, da akte sprejme na predlog Komisije. Soglasno odloča, na področjih kjer se za sprejetje akta zahteva soglasje. Priporočila v posebnih primerih (v p EUP) sprejemata tudi Komisija in Evropska centralna banka.

V EUP se urejajo tudi t.i. delegirane evropske uredbe. V evropskih zakonih in evropskih okvirnih zakonih se lahko na Komisijo prenese pooblastilo za sprejemanje delegiranih evropskih uredb, ki dopolnjujejo ali sprejemajo kakšne nebitne določbe evropskih zakonov ali okvirnih zakonov. V evropskih zakonih in okvirnih zakonih se izrecno opredelijo cilji, vsebina, področje uporabe in trajanje pooblastila. Bitne določbe področja se pridržijo evropskemu zakonu ali okvirnemu zakonu in skladno s tem ne morejo biti predmet prenosa pooblastila. Z evropskimi zakoni in okvirnimi zakoni se opredeljujejo pogoji, ki se uporabljajo za pooblastilo: Evropski parlament ali Svet EU lahko sklence preklicati pooblastilo ter delegirana evropska uredba lahko začne veljati le, če evropski parlament ali Svet EU v roku, ki ga določa evropski zakon ali okvirni zakon temu nista nasprotovala.

P EUP opredeljuje tudi izvedbene akte. Ti se sprejemajo v obliki evropskih izvedbenih uredb ali evropskih izvedbenih aktov. EUP določa, da države članice sprejemajo vse ukrepe notranjega prava, ki so potrebni za izvajanje pravno zavezujočih aktov Unije. V primeru potrebe enotnih pogojev za izvajanje aktov Unije se na komisijo in Svet EU prenesejo izvedbena pooblastila.

8.5 PROTOKOL O VLOGI NACIONALNIH PARLAMENTOV V EVROPSKI UNIJI KOT PRAVNI AKT

Potrebo po krepitevi nacionalnih parlamentov v Evropski uniji sta v preteklosti izražali že Deklaracija o prihodnosti Evropske unije in Laekenska deklaracija. V normativnem delu Ustavna pogodba oziroma PUE vsebuje več določb, ki so pomembne za delovanje nacionalnih parlamentov npr. z določbo o Demokratičnem življenju Unije ter iz nekaterih določb Listine o temeljnih pravicah. Med protokoli pogodbe se Protokol o vlogi nacionalnih parlamentov pojavlja kot prvi, saj kot navaja Kocjančič, podpisnice Ustavne pogodbe začenejajo Protokol z znano ugotovitvijo, da je nadzor posameznih nacionalnih parlamentov nad njihovimi vladami v zvezi z dejavnostmi Unije predmet posebne ustavne ureditve in običajev vsake države članice.

Preambula protokola v ustavni pogodbi ostaja ista kot pri amsterdamski pogodbi. Obveščanje nacionalnih parlamentov in medparlamentarno sodelovanje ureja v normativnem delu. Glavne novosti protokola so, da Komisiji nalaga, da pošlje vse zakonodajne predloge, ki jih predloži EP in Svetu ministrov istočasno tudi nacionalnim parlamentom ter da istočasno kot EP in Svetu parlamentom pošlje tudi letni program in vse instrumente zakonodajnega načrtovanja. Po protokolu nacionalni parlamenti prejmejo tudi dnevne rede in rezultate sej Sveta ministrov, kjer se je Svet posvetoval o zakonodajnih predlogih (glej Kocjančič, 2005, str. 50-52).

V vednost parlamentom pošlje tudi Računsko sodišče letno poročilo. Istočasno kot Svetu ministrov in Evropskemu parlamentu pa protokol določa tudi, da mora Evropski svet parlamente obvestiti o svojih morebitnih odločitvah in pobudah, povezanih z odločitvijo Sveta ministrov o sprejemanju evropskih zakonov (glej Kocjančič, 2005, str. 50-52).

8.6 PROTOKOL O UPORABI NAČELA SUBSIDIARNOSTI IN SORAZMERNOSTI

Po načelu subsidiarnosti Unija deluje na področjih, ki niso v njeni izključni pristojnosti. Institucija naj bi po Ustavni pogodbi načelo subsidiarnosti uporabljala v skladu s protokolom o tem načelu. Delovna skupina, ki je pripravljala besedilo protokola, katerega je sprejela Konvencija o prihodnosti Evrope, je skušala opredeliti uporabo načela subsidiarnosti v zakonodajnem postopku, okrepiti sistem zgodnjega obveščanja in zagotoviti večje možnosti za varstvo načela pred Sodiščem EU. Vloga nacionalnih parlamentov v zgodnjem obveščanju je, da institucije, predvsem Komisijo, opozorijo na morebitne kršitve načela subsidiarnosti.

Načelo sorazmernosti skrbi, da vsebina in oblika ukrepov Unije ne presežeta okvirjev, ki so potrebni za doseganje ustavnih ciljev organizacije.

V preambuli protokola se vzpostavi želja DČ Ustavne pogodbe, da se odločitve sprejemajo v razmerju z državljani EU ter da se uvede nadzor nad institucijami pri izvajanju načela. Vsak zakonodajni predlog mora vsebovati izjavo, ki omogoča oceno njegove skladnosti z načeli subsidiarnosti in sorazmernosti.

Komisija po protokolu vsako leto pošlje EP, Svetu ministrov in nacionalnim parlamentom DČ poročilo o uporabi načela subsidiarnosti (glej Kocjančič, 2005, str. 52-54).

8.7 INSTITUCIONALNE SPREMEMBE

Unija ima v institucionalnem okviru namen uveljaviti njene vrednote, uresničiti njene cilje, služiti njenim interesom in interesom njenih državljanov ter zagotoviti doslednost, kontinuiteto in učinkovitost njenih politik in ukrepov. Institucionalni okvir po PUE sestavljajo:

8.7.1 Svet Evropske unije

Svet Evropske skupnosti naj bi se po PUE preimenoval v Svet ministrov. Sestavam Sveta, razen v primeru Sveta za zunanje zadeve, predsedujejo predstavniki držav članic v Svetu po načelu enakopravne rotacije. Svet ministrov naj bi svoje odločitve sprejemal s kvalificirano večino.

8.7.2 Evropski parlament

Najpomembnejša novost je, da skupaj s Svetom enakopravno sprejema zakonodajo. Skupaj s Svetom opravlja tudi proračunsko funkcijo. Na predlog Evropskega sveta EP voli predsednika EK in potrjuje komisarje, ki jih imenuje predsednik Komisije. Opravlja tudi funkcijo političnega nadzora in posvetovanja v skladu z Ustavo. Število poslancev v EP ne sme preseči števila 750.

V EP so državljani zastopani proporcionalno regresivno.

8.7.3 Evropska komisija

Člani Komisije so izbrani med državljani držav članic po sistemu enakopravne rotacije med državami članicami. Pogodba vpelje ministra za zunanje zadeve Unije kot enega izmed podpredsednikov Komisije.

8.7.4 Evropski svet

Uniji daje Evropski svet potrebne spodbude za njen razvoj in zanj opredeljuje splošne politične usmeritve in prioritete. Če Ustava ne določa drugače, Evropski svet odloča s soglasjem. Pogodba uvaja predsednika Evropskega sveta, ki pa ne sme imeti nacionalnega mandata. Evropski svet nima pristojnosti izvrševanja zakonodajne funkcije.

8.7.5 Sodišče Evropske unije

Po pogodbi naj bi se preimenovalo iz Sodišča Evropskih skupnosti v Sodišče Evropske unije, ki bi zajemalo Sodišče, Sodišče splošne pristojnosti in specializirana sodišča (glej Corona, 2005, str. 24-31).

9 LIZBONSKA POGODBA

25. marca 2007 je bila sprejeta politična deklaracija – t.i. Berlinska deklaracija oziroma izjava ob 50. letnici rimskih pogodb. Namen deklaracije je bil pregled uspehov Unije in povrniti zaupanje državljanov v evropski projekt. Junija 2007 Evropski svet na zasedanju sprejme mandat za medvladno konferenco za pripravo Pogodbe o reformi. Namen medvladne konference, ki se je začela 23.7.2007 v Bruslju in končala v Lizboni oktobra 2007, je bil EU omogočiti večjo integracijo, spopadanje z izzivi globalizacije, učinkovitejše delovanje, nadaljnjo širitev in približanje EU svojim državljanom. Besedilo Lizbonske pogodbe je bilo dogovorjeno 19. oktobra, podpisano pa 13. decembra 2007 in je spremenilo Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti (glej Lampe et al., 2008, str. 13). V veljavo je Lizbonska pogodba vstopila ob ratifikaciji vseh 27 držav članic EU, z dnem 1. december 2009.

9.1 STRUKTURA LIZBONSKE POGODBE

- 1. člen (spremembe in dopolnitve Pogodbe o evropski uniji)
- 2. člen (spremembe in dopolnitve Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti)
- 3., 4., 5., 6. in 7. člen (končne določbe)

- PROTOKOLI
- A. Protokoli, ki se priložijo Pogodbi o Evropski uniji, Pogodbi o delovanju Evropske unije in po potrebi Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo
 - Protokol o vlogi nacionalnih parlamentov v Evropski uniji
 - Protokol o uporabi načel subsidiarnosti in sorazmernosti
 - Protokol o Euroskupini
 - Protokol o stalnem strukturnem sodelovanju, vzpostavljenem na podlagi člena 28.a Pogodbe o Evropski uniji
 - Protokol o členu 6 (2) Pogodbe o Evropski uniji o pristopu Unije k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin
 - Protokol o notranjem trgu in konkurenci
 - Protokol o uporabi Listine o temeljnih pravicah Evropske unije na Poljskem in v Združenem kraljestvu
 - Protokol o izvajanju deljenih pristojnosti
 - Protokol o storitvah splošnega pomena
 - Protokol o Sklepu sveta o izvajanju člena 9a (4) Pogodbe o Evropski uniji in člena 205 (2) pogodbe o delovanju Evropske unije med 1. novembrom 2014 in 31. marcem 2017 ne eni strani ter 1. aprilom 2017 na drugi strani
 - Protokol o prehodnih določbah
- B. Protokoli, ki se priložijo Lizbonski pogodbi:
 - Protokoli (št. 1) o spremembi protokolov, priloženih Pogodbi o Evropski uniji,

- Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti in/ali Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo
- Priloga: Preglednica preštevilčenja iz člena 2 Protokola (št. 1), ki spreminja protokole, priložene Pogodbi o Evropski uniji, Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti in/ali Pogodbi o ustanovitvi za atomsko energijo
 - Protokol (št. 2) o spremembah Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo
 - PRILOGA
 - Preglednica preštevilčenja iz člena 5 Lizbonske pogodbe
-
- SKLEPNA LISTINA MEDVLADNE KONFERENCE

Struktura 1. člena Lizbonske pogodbe:

Pogodba o spremembah in dopolnitvah PEU je razdeljena na preambulo na šest naslovov:

NASLOV I: Skupne določbe

NASLOV II: Določbe o demokratičnih načelih

NASLOV III: Določbe o institucijah

NASLOV IV: Določbe o okrepljenem sodelovanju

NASLOV V: Splošne določbe o zunanjem delovanju Unije in posebne določbe o skupni zunanji in varnostni politiki

NASLOV VI: Končne določbe

Struktura 2. člena Lizbonske pogodbe:

Pogodba o delovanju Evropske unije (PDEU) je razdeljena na preambulo in sedem delov:

PRVI DEL – NAČELA

NASLOV I: Vrste in področja pristojnosti Unije

NASLOV II: Splošne določbe

DRUGI DEL – NEDISKRIMINACIJA IN DRŽAVLJANSTVO UNIJE

TRETJI DEL – NOTRANJE POLITIKE IN UKREPI UNIJE

NASLOV I: Notranji trg

NASLOV II: Prosti pretok blaga

NASLOV III: Kmetijstvo in ribištvo

NASLOV VI: Prosti pretok oseb, storitev in kapitala

NASLOV V: Območje svobode, varnosti in pravice

NASLOV VI: Promet

NASLOV VII: Skupna pravila o konkurenci, obdavčitvi in približevanju zakonodaje

NASLOV VIII: Ekonomska in monetarna unija

NASLOV IX: Zaposlovanje

NASLOV X: Socialna politika

NASLOV XI: Evropski socialni sklad

NASLOV XII: Izobraževanje, poklicno usposabljanje, mladina in šport
NASLOV XIII: Kultura
NASLOV XIV: Javno zdravje
NASLOV XV: Varstvo potrošnikov
NASLOV XVI: Vseevropska omrežja
NASLOV XVII: Industrija
NASLOV XVIII: Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija
NASLOV XIX: Raziskave, tehnološki razvoj in vesolje
NASLOV XX: Okolje
NASLOV XXI: Energetika
NASLOV XXII: Turizem
NASLOV XXIII: Civilna zaščita
NASLOV XXIV: Upravno sodelovanje

ČETRTI DEL: PRIDRUŽEVANJE ČEZMORSKIH DRŽAV IN OZEMELJ

PETI DEL: ZUNANJE DELOVANJE UNIJE

NASLOV I: Splošne določbe o delovanju Unije
NASLOV II: Skupna trgovinska politika
NASLOV III: Sodelovanje s tretjimi državami in humanitarna pomoč
NASLOV IV: Omejevalni ukrepi
NASLOV V: Mednarodni sporazumi
NASLOV VI: Odnosi z mednarodnimi organizacijami in tretjimi državami ter delegacije Unije
NASLOV VII: Solidarnostna klavzula

ŠESTI DEL: DOLOČBE O INSTITUCIJAH IN PRORAČUNU

NASLOV I: Določbe o institucijah
NASLOV II: Finančne določbe
NASLOV III: Okrepljeno sodelovanje

SEDMI DEL: SPLOŠNE IN KONČNE DOLOČBE

9.2 SPREMEMBE IN DOPOLNITVE

Novosti glede na sedanjo ureditev oziroma ohranjanje novosti iz PUE so predvsem:

1. Enotna pravna osebnost Evropske unije – Evropska skupnost bo s tem ukinjena.
2. Ohranjen je večji del vsebinskih določil PUE.
3. Sprejete so določbe o demokratičnih načelih, vključno z večjo vlogo nacionalnih parlamentov in možnostjo državljanske pobude (najmanj 1 milijon državljanov Unije).
4. Institucionalni paket (pristojnosti institucij, njihova sestava in razmerja med njimi) ostane nespremenjen.

5. Ohrani se večina napredka glede lažjega načina odločanja, kot je bilo dogovorjeno v PUE – na številnih novih področjih se uvede odločanje s kvalificirano večino (cca. 95 % vseh politik).
6. Prevzeta so vsa področja glasovanja s kvalificirano večino iz PUE. Edino spremenjeno področje je Sporazum o pristopu Unije k Evropski konvenciji o človekovih pravicah, saj pogodba določa, da ga Svet sklene soglasno.
7. Kot redni zakonodajni postopek je prevzet postopek soodločanja – to pomeni z ustrezno širitvijo pristojnosti Evropskega parlamenta.
8. Odpravi se tristebna struktura.
9. Možnost izstopa iz Unije.

V Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti, ki se preimenuje v Pogodbo o delovanju Evropske unije (PDEU), so na tradicionalni način vstavljene skoraj vse novosti iz PEU, med njimi:

- vrste in področja pristojnosti,
- področje uporabe kvalificirane večine in postopka soodločanja,
- razlikovanje med zakonodajnimi akti in pravno nezavezujočimi akti (vendar pa ni prevzeto novo poimenovanje aktov),
- določbe o območju svobode, varnosti in pravice,
- solidarnostna klavzula,
- izboljšanje na področju upravljanja z evrom,
- horizontalne določbe, kot je socialna klavzula,
- posebne določbe, kot so javne službe, vesolje, energetika, civilna zaščita, humanitarna pomoč, javno zdravje, šport, turizem, najbolj oddaljene regije, upravno sodelovanje in finančne določbe (lastni viri, večletni finančni okvir, nov proračunski postopek).

Vendar je Lizbonska pogodba drugačna pogodba od PUE. Lizbonska pogodba vsebuje naslednje bistvene spremembe glede na ureditev v PUE:

1. Ovrženo je poimenovanje pogodbe z besedo ustava in sklicevanje na simbole.
2. Uporabljena je tradicionalna metoda dopolnjevanja oziroma amandmiranja obstoječih pogodb – opuščen je sprejem pogodbe, ki bi nadomestila vse dotedanje (Rimsko pogodbo iz leta 1957, Enotni evropski akt iz leta 1987, Maasterichtska pogodba iz leta 1992, Amsterdamsko pogodbo iz leta 1997 in Pogodbo iz Nice iz leta 2001).
3. Pogodba o Evropski uniji ohrani svoje ime, Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti pa se preimenuje v Pogodbo o delovanju Evropske unije.
4. Listina o temeljnih pravicah dobi pravno veljavo, vendar pa njeno besedilo ni vključeno v novo pogodbo. Glede listine je dogovorjen t.i. "opt – out" za Veliko Britanijo in Poljsko.
5. Ovrženo je sklicevanje na primarnost evropskega prava – primarnost evropskega prava je dejstvo in je omenjeno v izjavi o primarnosti evropskega prava in mnenju Pravne službe Generalnega sekretariata Sveta.

6. Na področju pravosodnega sodelovanja so na področju civilnih zadev v celoti ohranjene pridobitve Ustavne pogodbe (odločanje s kvalificirano večino), na področju kazenskih zadev pa so za Veliko Britanijo (in delno Irsko) vgrajene določene varovalke. Hkrati je sprejet mehanizem, ki omogoča članicam, da na tem področju hitreje napredujejo, ne da bi bila to obveznost za vse države članice.
7. Kljub odpravi tristebne strukture je upoštevana posebna narava področja skupne zunanje in varnostne politike.
8. Vzpostavljeno je mesto visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko.
9. Dodano je novo sklicevanje na načelo solidarnosti med državami članicami na področju energije in sklicevanje na boj proti podnebnim spremembam, ne da bi pri tem šlo za dodelitev novih pristojnosti Unije.
10. Nacionalni parlamenti dobijo večjo vlogo v evropskem zakonodajnem postopku – okrepljen je mehanizem testa subsidiarnosti.
11. V merilih in postopkih za pristop novih držav članic je uvedeno sklicevanje na vrednote Unije, o merilih za pristop se dogovori Svet.
12. Upoštevan je dogovor (med 26 državami članicami in Poljsko) o načinu glasovanja v Svetu: preložitev odločanja z dvojno večino na leto 2014 s prehodnim obdobjem do leta 2017 in uporaba t.i. Formule Ioannina, ki državam omogoča, da zahtevajo vnovično preučitev že sprejetih sklepov in vnovično glasovanje, čeprav nimajo dovolj glasov za manjšinsko blokiranje.

Lizbonska pogodba v PDEU uvaja tudi spremembe glede na PUE, ki so izrecno določene v 19. odstavku mandata za MVK, na primer:

- V členu o vrstah pristojnosti je jasno določeno, da bodo države članice znova izvajale svojo pristojnost, če se Unija odloči, da bo prenehala izvajati svojo. Gre torej za novo klavzulo dvosmerne gibčnosti.
- Pri pravosodnem sodelovanju v civilnih zadevah je predvidena vloga nacionalnih parlamentov v premostitveni klavzuli o družinskem pravu.
- Na področju pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah in policijskem sodelovanju je predvidena možnost hitrejšega napredovanja držav članic.
- Energetska solidarnost in spodbujanje medsebojnega povezovanja energetskih omrežij.
- Boj proti podnebnim spremembam.
- Ohranjena so dosedanja poimenovanja pravnih aktov EU: uredbe, direktive in odločbe (nova poimenovanja, ki jih je predvidevala PUE, niso bila sprejeta). Vendar je bila v skupini pravnih – lingvistov narejena še terminološka prilagoditev, in sicer se termin odločbe v celoti preimenuje v sklep (Lampe et al., 2008, str. 14, 15).

9.3 PRAVO EVROPSKE UNIJE PO LIZBONSKI POGODBI

9.3.1 Primarno pravo

Lizbonska pogodba poskuša zajezi nepreglednost primarnega prava EU. Začetki zajezi se kažejo v odpravi tristebne strukture, na kateri je temeljila EU v času Maastrichtske pogodbe. Nekdanji tretji steber, tj. policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah, Lizbonska pogodba umešča v širši naslov: Območje svobode, varnosti in pravice. Drugi steber SZVP v Lizbonski pogodbi ohranja status sui generis. Evropsko skupnosti je nadomestila Evropska unija, ki je s 1. decembrom 2009 začela izvrševati vse pravice in obveznosti Evropske skupnosti, hkrati pa nadaljevala z izvrševanjem pravic in obveznosti EU. Pravna kontinuiteta EU se odraža tudi pri nasleditvi vseh sporazumov in obveznosti Skupnosti, ki so bile sprejete v okviru mednarodnih skupnosti ali s tretjimi državami. Pravo Skupnosti je postalo Pravo EU. Pristojnosti Sodišča EU, z izjemo SZVP, se raztezajo na celotno pravo EU. Pravna osebnost EU na mednarodni ravni se kaže v sposobnosti sklepanja mednarodnih sporazumov, sposobnosti uveljavljanja zahtevkov v zvezi s kršitvami mednarodnega prava, sposobnosti uživanja privilegijev in imunitet ter pravici vzpostavljanja diplomatskih odnosov. EU lahko postane članica drugih mednarodnih organizacij ali mednarodnih sporazumov, kot npr. pristop h Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP) (glej Accetto et al., 2010, str. 28-34).

9.3.2 Sekundarno pravo

Sekundarni pravni akti razvijajo pravni red, konkretizirajo primarno pravo EU in z njimi institucije izvajajo svoje pristojnosti. Na področju ureditve pravnih aktov Lizbonska pogodba prinaša naslednje novosti: zmanjšanje števila vrst pravnih aktov in širša opredelitev »sklepa«, hierarhično ureditev pravnih aktov z uvedbo kategorije delegiranih aktov, opredelitev zakonodajnih aktov ter uvedbo državljanske pobude.

Glede pravnih aktov Skupnosti z Lizbonsko pogodbo okvirne sklepe, ki jih je sprejemal Svet nadomestijo direktive. Ostali akti so skoraj do cela prevzeti: zavezujoče uredbe, direktive, sklepe, nezavezujoča mnenja in priporočila. Pri preimenovanju se odločbe preimenujejo v sklepe. Sklep je v celoti zavezujoč, določa tiste, na katere je naslovljen, in je samo zanje zavezujoč. Danes sklep širše zajema odločbe iz člena 249(4) PES, sklepe s področja policijskega in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah in nekatere vrste aktov s področja SZVP (glej Accetto et al., 2010, str. 64-66).

9.3.2.1 Normativne kategorije sekundarnih pravnih aktov

Zaradi nejasne dosedanje razmejitev zakonodajnih in nezakonodajnih aktov Lizbonska pogodba uvede tri normativne kategorije sekundarnih pravnih aktov, po katerih se sprejemajo uredbe, direktive in sklepi. Njihov položaj v hierarhiji izhaja iz njihovega poimenovanja, kjer Lizbonska pogodba določa vstavitev pridevnika delegirani in izvedbeni. Kjer pridevnika ni, lahko smatramo, da gre za zakonodajni akt.

Vrste sekundarnih pravnih aktov:

- **Zakonodajni akti**

Po lizbonski formalnopравни opredelitvi je zakonodajni akt tisti pravni akt, ki se sprejema po rednem ali posebnem zakonodajnem postopku. Zakonodajalcema EU Lizbonska pogodba prepoveduje sprejem v pogodbi nezapisanih vrst aktov ali nezakonodajnih aktov na zakonodajnem področju. Zakonodajni akti se sprejemajo na predlog Komisije, v posebnih primerih pa izjemoma na pobudo četrtnine držav članic, na pobudo EP, priporočilo ECB, zahtevo Sodišča ali EIB. Sprejemajo se po postopku soodločanja, ki je preimenovan v redni zakonodajni postopek. Postopek je opisan v poglavju 10.3.2. Opredelitev pravnega akta kot zakonodajnega akta ima pomembne pravne posledice z dveh vidikov. Prvič, glede javnosti dela in dostopa do dokumentov. Po Lizbonski pogodbi sestave Sveta o osnutkih zakonodajnih aktov zasedajo javno, enako EP. Druga posledica izhaja iz okrepljene vloge nacionalnih parlamentov pri izvajanju nadzora nad načelom subsidiarnosti.

- **Delegirani akti**

Delegirani akti so vmesni akti med zakonodajnimi in izvedbenimi akti. Njihov namen je v razbremenitvi zakonodajalca EU, da se ta ne ukvarja s pretiranimi podrobnostmi, hkrati pa zagotoviti hitrejše prilagajanje zakonodaje Unije tehnološkim napredkom. Pri delegiranemu aktu morata biti komulativno izpolnjeni dve merili: obseg (akt, ki se splošno uporablja) in učinek (dopolnjevanje ali spreminjanje nebistvenih elementov). Razlaga glagola »dopolnjevati« in »spreminjati« Komisija razlaga sledeče: Z glagolom »dopolnjevati« zajema hipotetične primere, v katerih je Komisija pooblaščenica spremeniti besedilo enega ali več členov akta ali besedilo priloge, ki je sestavni del zakonodajnega akta. »Dopolnjevanje« zakonodajnega akta pa obsega dodajanje novih nebistvenih pravil, ki obsegajo okvir zakonodajnega akta. EP in Svet imata pravico preprečiti sprejem delegiranega akta, nimata pa pravice poseči v njegovo vsebino.

- **Izvedbeni akti**

Če so pri pravno zavezujočih aktih EU potrebni enotni pogoji za njihovo izvajanje, daje Lizbonska pogodba pravno podlago, da zakonodajni in delegirani akti na Komisijo, izjemoma na Svet, prenesejo izvedbena pooblastila. DČ nadzirajo Komisijo pri izvajanju izvedbenih pooblastil po postopku, imenovanem komitologija.

Z Lizbonsko pogodbo Svet skupaj z EP z uredbami, ki so sprejete po rednem zakonodajnem postopku, določa splošna pravila, načela, na podlagi katerih DČ izvajajo nadzor. Lizbonska pogodba ne omogoča prenosa izvedbenih pooblastil na druga telesa EU (glej Accetto et al., 2010, str. 64-74).

9.4 ZAKONODAJNI POSTOPEK

Po novem Lizbonska pogodba določa sprejetje zakonodajnih aktov po t.i. **rednem zakonodajnem postopku**. Po tem postopku Evropski parlament in Svet na predlog Komisije (ki zakonodajni postopek začne), skupaj sprejemata uredbe, direktive ali sklepe. Kot pravilo redni zakonodajni postopek postavlja **postopek soodločanja** Evropskega parlamenta in Sveta. Natančno postopek opredeljuje PDEU in vse njegove določbe, ki se nanašajo na tri branja, spravni postopek ter posebne določbe. S postopkom soodločanja Evropski parlament postane enakovreden zakonodajalec Svetu pri približno **95 % evropske zakonodaje**.

Evropski parlament s sodelovanjem Sveta ali obratno v posebnih primerih, predvidenih s pogodbo po rednem zakonodajnem postopku sprejema uredbe, direktive ali sklepe. V teh primerih pa se zakonodajni akti lahko sprejemajo tudi na pobudo skupine držav članic ali Evropskega parlamenta, na priporočilo Evropske centralne banke, na zahtevo Sodišča ali Evropske investicijske banke.

Na Komisijo se po Lizbonski pogodbi lahko prenese pooblastilo za sprejemanje nezakonodajnih aktov.

Glede priporočil, ki jih na predlog Komisije sprejema Svet, lahko v posebnih primerih priporočila sprejemata tudi Komisija in Evropska centralna banka.

9.4.1 Redni zakonodajni postopek

Evropski parlament in Svet skupaj na podlagi predlogov Komisije sprejemata zakonodajne akte po že omenjenem rednem zakonodajnem postopku. Redni zakonodajni postopek utrjuje enakopravno vlogo Evropskega parlamenta pri sprejemanju zakonodaje EU. Poleg zakonodajnega predloga Komisije med sestavine rednega zakonodajnega postopka štejemo tudi javno sprejemanje odločitev Evropskega parlamenta – z večino oddanih glasov in Sveta - s kvalificirano večino.

Redni zakonodajni postopek se deli na štiri faze: prvo in drugo obravnavo, usklajevalni postopek in tretjo obravnavo.

Ko Komisija pošlje zakonodajni predlog Evropskemu parlamentu in Svetu se začne **prva obravnava**. Svetu Evropski parlament pošlje sprejeto stališče. Če Svet odobri stališče Evropskega parlamenta, je zakonodajni akt sprejet. Če stališča ne odobri, sprejeme svoje stališče, ga posreduje Evropskemu parlamentu in ga obvesti o razlogih za sprejetje njegovega stališča, ravno tako pa tudi Komisija obvesti Evropski parlament o svojem stališču.

V treh mesecih Evropski parlament v **drugi obravnavi** po takem obvestilu potrdi stališče Sveta ali ne sprejme nikakršne odločitve, česar posledica je nato sprejetje akta. Če pa z večino svojih poslancev zavrne stališče Sveta, akt ni sprejet. Lahko pa večina poslancev Evropskega parlamenta predlaga spremembe stališča Sveta in spremenjeno besedilo pošlje Svetu in Komisiji. Če Svet s kvalificirano večino v treh mesecih po prejetju sprememb EP odobri, je akt sprejet, a če poda negativno mnenje Komisije Svet o spremembah odloča soglasno. V primeru nesprejetja vseh sprememb s strani Sveta, se v šestih tednih skliče Usklajevalni odbor, sestavljen iz članov Sveta ali njihovih predstavnikov in enakega števila predstavnikov Evropskega parlamenta.

V šestih tednih skuša Usklajevalni odbor v **usklajevalnem postopku** doseči soglasje o skupnem besedilu na podlagi stališča Evropskega parlamenta in Sveta v drugi obravnavi. Pri usklajevalnem postopku sodeluje Komisija, ki daje potrebne pobude za uskladitev stališč obeh zakonodajalcev. Če v šestih tednih do uskladitve mnenj ne pride, akt ni sprejet. Do **tretje obravnave** pride v primeru odobritve besedila. V tej obravnavi imata Evropski parlament in Svet šest tednov, da sprejemata zadevni akt v skladu s skupnim besedilom. Če do tega ne storita, akt ni sprejet.

9.4.2 Posebni zakonodajni postopek

Pogodba dopušča izjeme od pravila, da se zakonodajni akti sprejemajo po rednem zakonodajnem postopku. Gre za posebne zakonodajne postopke, kjer zakonodajne akte sprejema Evropski parlament s sodelovanjem Sveta ali pa Svet s sodelovanjem Evropskega parlamenta, pri tem pa gre za najrazličnejše oblike sodelovanja in glasovanja med njima. Posebni zakonodajni postopek zajema postopek posvetovanja in privolitve.

9.5 ZAKONODAJNE PRISTOJNOSTI MED EVROPSKO UNIJO IN DRŽAVAMI ČLANICAMI

V ospredje se postavlja vprašanje razmejitve pristojnosti med EU in DČ. Po Lizbonski pogodbi poznamo 3 vrste zakonodajnih pristojnosti:

Izključna pristojnost Unije, na področjih, kjer ta izdaja zakone sama:

- carinska unija,
- vzpostavitev pravil o konkurenci, nujna za delovanje notranjega trga,
- monetarna politika držav članic, katerih valuta je evro,
- ohranjanje morskih bioloških virov,
- skupna trgovinska politika,
- sklenitev mednarodnega sporazuma, kadar je sklenitev predvidena v zakonodajnem aktu Unije ali da se Uniji omogoči izvajanje notranje pristojnosti.

Deljena pristojnost med Unijo in državami članicami:

- notranji trg,
- socialna politika,
- ekonomska, socialna in teritorialna kohezija,
- kmetijstvo in ribištvo, razen pri ohranjanju biotičnih morskih virov,
- okolje,
- varstvo potrošnikov,
- transport,
- vseevropska omrežja,
- energija,
- območje svobode, varnosti in pravice,
- skupna vprašanja varnosti, ki se nanašajo na vidike javnega zdravja,
- raziskovanje, tehnološki razvoj in vesolje,
- razvojno sodelovanje in humanitarna pomoč.

Dopolnjujoča pristojnost EU - Unija je pristojna za izvajanje ukrepov za podporo, uskladitev ali dopolnitev ukrepov DČ. Takšni ukrepi na evropski ravni se nanašajo na področja:

- varovanje in izboljšanje človekovega zdravja,
- industrijo,
- kulturo,
- turizem,
- izobraževanje, poklicno usposabljanje, mladino in šport,
- civilno zaščito,
- upravno sodelovanje (glej Lizbonska pogodba, 3. in 4. člen, Prvega dela pogodbe).

9.6 NAČELI SUBSIDIARNOSTI IN SORAZMERNOSTI TER VLOGA NACIONALNIH PARLAMENTOV

Načelo subsidiarnosti je bilo uporabljeno že v 70. letih v Osnutku PEU Evropskega parlamenta in v zakonodajnem besedilu EEA v zvezi z varstvom okolja. Kot temeljno načelo ga uvede Maastrichtska pogodba, kjer naj bi načelo preprečevalo njeno čezmerno prilaščanje pristojnosti.

Kot začetno sodno uporabno načelo se »preimenuje« v politično načelo, saj ga Sodišče še nikoli ni uporabilo kot strog standard za sodno presojo zakonodaje EU. Načelo sorazmernosti v tem kontekstu učinkuje kot merilo izvajanja pristojnosti EU, v praksi pravnega reda EU pa bo prišlo v poštev kot merilo veljavnosti učinkov zakonodaje EU. Načeli sta med seboj povezani-presoja subsidiarnosti zahteva presojo nujnosti, ki je eden od vidikov načela sorazmernosti.

Nacionalni parlamenti imajo posebno vlogo, t.i. možnost »izvenustavne zavore«, ko bi Evropski svet želel sprejeti sklep, s katerim bi na določenem področju odločanje Sveta s soglasjem nadomestil z večinskim odločanjem ali poseben zakonodajni postopek z rednim. Če mu katerikoli nacionalni parlament nasprotuje, se sklep ne sprejme. Nadzor nad spoštovanjem načel urejata dva protokola. Prvi ureja obveznost takojšnjega posredovanja nacionalnim parlamentom, osnutke zakonodajnih aktov in posvetovalnih dokumentov Komisije. Drugi pa predpisuje mehanizem, kako z vlogo nacionalnih parlamentov zagotoviti spoštovanje obeh načel.

Vsako večje zahtevano število nacionalnih parlamentov, čeprav lahko prepreči vertikalno prilaščanje pristojnosti EU na račun držav članic, še vedno vsaj teoretično dopušča možnost horizontalnega prilaščanja, pri katerem bi vsaka DČ v nasprotju z načelom subsidiarnosti svoje politične usmeritve vsiljevala manjšini (glej Accetto et al., 2010, str. 48).

9.7 INSITUCIONALNE SPREMEMBE

Lizbonska pogodba ne omenja več enotnega institucionalnega okvira, saj je organizacijsko enotnost dosegla že z nadomestitvijo Skupnosti z EU, opustitvijo stebrne strukture in mednarodnopravno subjektiviteto. K Evropskemu parlamentu, Svetu, Komisiji, Sodišču EU in Računskemu sodišču je dodala še instituciji Evropski svet in Evropsko centralno banko. Uvedla je položaj predsednika Evropskega sveta in visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko. Komisijo Evropskih skupnosti je preimenovala v Evropsko komisijo, za Svetom pa ne stoji več ne beseda ministrov, ne EU. Z ustanovitvijo Sodišča za uslužbence kot specializiranega sodišča, Sodišče prve stopnje ni več sodilo le na prvi stopnji. Sodišče EU tako sestavljajo Sodišče (nekdanje sodišče ES), Splošno sodišče (nekdanje Sodišče prve stopnje) in specializirana sodišča (nekdanji sodni oddelki). Pri izvajanju svojih pristojnosti so institucije neodvisne, spoštovati morajo pristojnosti drugih institucij in vanje ne posegati. V Lizbonski pogodbi je prvič zapovedano tudi lojalno sodelovanje med institucijami. Po Lizbonski pogodbi pa institucije za izvajanje svojih pristojnosti sprejemajo uredbe, direktive, sklepe, priporočila in mnenja.

9.7.1 Evropski parlament

Po Lizbonski pogodbi je EP predstavljen kot »**veliki zmagovalec institucionalne reforme**«. Je edina institucija z neposredno izvoljenimi predstavniki, ki predstavlja glas državljanov Unije. Lizbonska pogodba je EP spremenila v predstavniški organ državljanov Unije, drugače kot prej, ko je nekdanja ureditev poslance opredelila kot predstavnike narodov držav. Pristojnosti EP so se okrepile in razširile na vsa področja delovanja Unije.

S Svetom si deli zakonodajno in proračunsko funkcijo ter funkcijo političnega nadzorstva in posvetovanja. Z rednim zakonodajnim postopkom (bivši postopek soodločanja), po katerem se sprejema zakonodaja, postaja EP sozakonodajalec, enakopraven s Svetom pri približno **95 % evropske zakonodaje**.

Na področju proračunske funkcije je potrebna njegova odobritev pri pripravi letnega proračuna EU, preden ga s soglasjem sprejme Svet. Na področju političnega nadzora sodeluje pri ocenjevanju Eurojusta, skupaj s Svetom določa njegovo strukturo, delovanje, področja ukrepanja in naloge. Po novem lahko skliče sam oba posvetovalna organa in se z njima posvetuje. Pomembno vlogo igra tudi pri izvajanju nadzora nad sprejemanjem delegiranih in izvedbenih aktov.

Pri funkciji imenovanja evropskega varuha človekovih pravic in predsednika Komisije, EP po novem ne imenuje, pač pa oba **izvoli z večino članov** EP in ne z večino oddanih glasov, tako kot prej.

Glede sestave EP je pogodba prinesla 2 novosti: določitev sestave s sekundarno zakonodajo in upoštevanje načela padajoče sorazmernosti pri razdelitvi sedežev. Za soglasno sprejetje sklepa o sestavi EP je zadolžen Evropski svet, ki mora upoštevati vodila iz PEU, po katerih število članov ne sme preseči 751, pri razdelitvi sedežev med DČ pa se upošteva načelo padajoče sorazmernosti z najnižjim pragom 6 sedežev in najvišjim 96 sedežev na DČ.

9.7.2 Evropski svet

Evropski svet kot institucijo je Lizbonska pogodba umestila kot institucijo med EP in Svetom. V Evropski svet pogodba poleg voditeljev držav ali vlad držav članic in predsednika Komisije uvršča tudi njenega predsednika, pri njegovem delu pa sodeluje tudi visoki predstavnik Unije. Sestajanju Evropskega Sveta dvakrat letno, kot je določil EEA, Lizbonska pogodba doda še eno srečanje, letno tri srečanja sveta, ki potekajo v ožjem krogu, brez obvezne prisotnosti ministrov in člana Komisije. Evropski svet odloča s konsenzom. Sedež ima po poslovniku v Bruslju.

Naloge Evropskega sveta segajo na področja izstopne klavzule, območja svobode, varnosti in pravic na področju revizijskih postopkov in zunanjepolitičnega delovanja EU.

Kot posrednik skrbi za usklajevanje med DČ EU na najvišji politični ravni s pomočjo razprav in posvetovanj o stvareh, ki nimajo enotnega mnenja znotraj EU. Sprejema zavezujoče sklepe, zakonodajna funkcija pa mu je prepovedana.

Predsednik Evropskega sveta: V Lizbonsko pogodbo je prenesen iz Pogodbe o Ustavi za Evropo. S kvalificirano večino ga izvolijo evropski voditelji. Naloge predsednika Evropskega sveta obsegajo:

- predsedovanje Evropskemu svetu in vodenju njegovega dela,
- priprava in kontinuiteta dela Evropskega sveta v sodelovanju s predsednikom Komisije in na podlagi dela Sveta za splošne zadeve,
- prizadevanje za krepitev povezanosti in soglasja v Evropskem svetu,
- predložitev poročila Evropskemu parlamentu po vsakem zasedanju Evropskega sveta,
- predstavljanje EU navzven v zadevah, ki se nanašajo na SZVP v mejah pristojnosti.

Predsednik Evropskega sveta prevzema naloge voditelja vlade ali DČ, ki predseduje Svetu.

Predsednik po novem na položaju ostaja dve leti in pol, z možnostjo enkratne ponovne izvolitve, in ne več 6 mesecev, kot je bilo to urejeno prej.

Visoki predstavnik Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko: V primerjavi z visokim predstavnikom za SZVP ima Visoki predstavnik Unije precej več pristojnosti:

- zagotovil naj bi večjo usklajenost na področju zunanjega delovanja Unije,
- koordinacijo med DČ in EU,
- predstavljanje EU navzven.

9.7.3 Svet

Skupaj z EP Svet opravlja zakonodajno in proračunsko funkcijo. V skladu s pogodbama pa ima tudi funkcijo oblikovanja in usklajevanja politike. Svet ostaja enovita institucija, ki se sestaja v različnih sestavah. Na primarni ravni EU sta prvič omenjeni dve sestavi: Svet za splošne zadeve in Svet za zunanje zadeve. Svet za splošne zadeve je pridobil de iure vlogo koordinatorja, skrbi za doslednost dela sestav Sveta in za pripravo zasedanj Evropskega sveta. V skladu s strateškimi smernicami Evropskega sveta pa Svet za zunanje zadeve oblikuje zunanje delovanje Unije in zagotavlja doslednost njenega ukrepanja. Svetu za zunanje zadeve predseduje po Lizbonski pogodbi **visoki predstavnik Unije**, medtem ko druge sestave ohranjajo sistem rotirajočega predsedovanja držav članic. Pred začetkom Lizbonske pogodbe je Evropski svet vpeljal sistem 18–mesečnega predsedovanja treh DČ. Konkretiziral je načelo enakopravne rotacije s sekundarnim aktom, ko je dodal vodili upoštevanja raznolikosti in geografskega ravnotežja EU. Sestavam Sveta predseduje izmenično vsaka DČ, za obdobje 6 mesecev.

Odločitve v Svetu se sprejemajo s **kvalificirano večino**. Dvojna večina je nadomestila nicejsko trojno večino. **Dvojna večina** zahteva najmanj 55 odstotkov DČ z najmanj 15 DČ, ki skupaj predstavljajo 65 odstotkov prebivalstva Unije. Ponderirani glasovi se odpravljajo.

Na področju sprejemanja zakonodajnih aktov v Svetu pride po Lizbonski pogodbi, do **javnega zasedanja** Sveta, ko odloča in glasuje o osnutku zakonodajnega akta. Pred tem, so seje potekale za zaprtimi vrati.

9.7.4 Evropska komisija

Temeljna institucionalna naloga Komisije je spodbujanje splošnega interesa Unije. Splošni interes EU pa se lahko spodbuja z ohranitvijo neodvisnosti pri izvrševanju nalog Komisije. Lizbonska naloga Komisiji nalaga naslednje naloge:

- sprejem ustreznih pobud,
- skrb za uporabo pogodb, sprejetih ukrepov in prava EU,
- izvrševanje proračuna,
- upravlja programov,
- opravljanje usklajevalne, izvršilne in upravne funkcije,
- zastopanje EU navzven.

Temeljne določbe o vlogi, pristojnostih in sestavi Komisije so pripeljale do treh sprememb: zmanjšani sestavi Komisije, okrepljeni vlogi EP pri izvolitvi predsednika Komisije in močnejšega predsednika Komisije.

Do Pogodbe iz Nice je Komisija štela več članov, kot je bilo DČ. Zmanjšanje sestave prve Komisije po pristopu 27. države članice, predlaga Pogodba iz Nice z uvedbo načela en komisar na državo članico. Po zaključenem mandatu Komisije 2004–2009, ko se uvede Lizbonska pogodba, ta sestavo Komisije spremeni v 2 fazi: Komisija v mandatnem obdobju 2009-2014 ohranja toliko članov, kolikor je držav članic. Vanjo sta všteta tudi predsednik Komisije in visoki predstavnik Unije. Od 1. 11. 2014 pa naj DČ ne bi imele vsaka po enega člana Komisije v vsakem mandatu, ker se število njenih članov zmanjša na dve tretjini števila. V EU 27-ih držav članic to predstavlja 18-člansko Komisijo (glej Accetto et al., 2010, str. 80-90).

Med državljani DČ so izbrani člani Komisije po sistemu enakopravne rotacije med DČ, s čimer je izražen demografski in geografski razpon celote DČ. Tak sistem vzpostavi Evropski svet s členom 211a PDEU, ki določa ta sistem rotacije komisarjev v zmanjšani Komisiji po načelu, da so DČ obravnavane popolnoma enakopravno pri določanju vrstnega reda in trajanja mandatov njihovih državljanov kot članov Komisije; posledična razlika med skupnim številom, ki jih imajo državljani dveh poljubnih DČ, ne sme biti več kot eden. Vsaka zaporedna Komisija je sestavljena tako, da se izrazi demografski in geografski razpon celote držav članic.

Evropski parlament z večino svojih glasov izvoli predsednika Komisije na predlog Evropskega sveta. V soglasju z izvoljenim predsednikom Svet sprejme seznam drugih oseb, ki jih predlaga v imenovanje za člane Komisije. Evropski parlament potrди predsednika, visokega predstavnika Unije in druge člane Komisije kot kolegij z glasovanjem. S to potrditvijo, s kvalificirano večino Evropski svet imenuje Komisijo (glej Lampe et al., 2008, str. 25).

9.7.5 Sodišče Evropske unije

Sodišče Evropskih Skupnosti Lizbonska pogodba preimenuje v Sodišče Evropske unije, ki ga sestavljajo Sodišče, Splošno sodišče in specializirana sodišča. Sodišče EU kot institucija zagotavlja upoštevanje prava pri razlagi in uporabi pogodb. Člen 255 PDEU od držav članic zahteva, da se pred imenovanjem sodnikov in generalnih pravobranilcev Sodišča ali Splošnega sodišča posvetujejo z odborom. Ta poda mnenje o ustreznosti kandidata za položaj. Odbor sestavlja 7 oseb izmed nekdanjih članov Sodišč, od katerih enega predlaga Evropski parlament.

Specializirana sodišča ustanovita po rednem zakonodajne postopku Evropski parlament in Svet. Po tem postopku se sprejmejo tudi spremembe določb statuta Sodišča EU.

Pri politiki prostega gibanja oseb na Sodišču lahko vložijo predlog za sprejetje predhodne odločbe vsa nacionalna sodišča in ne samo najvišja, kot je bilo to poprej. Za zadeve, ki se nanašajo na osebe, Sodišče določa, da se določijo v najkrajšem možnem roku. PDEU omenja nujni postopek predhodnega odločanja, ki je v veljavi od 1. 3. 2008 na področju območja svobode, varnosti in pravic.

Področje policijskega in kazenskega sodstva postane po Lizbonski pogodbi del splošnega prava in vsa sodišča lahko Sodišču predlagajo sprejetje predhodne odločbe.

Na področju SZVP, člen 275 PDEU izključuje pristojnost Sodišča EU z dvema izjemoma:

- da je Sodišče pristojno za nadzor nad razmejitvijo med splošnimi pristojnostmi EU in SZVP, katerega namen je zagotoviti, da izvajanje SZVP ne vpliva na druge pristojnosti EU in obratno,
- sodišče je pristojno za odločanje o ničnostnih tožbah zoper sklepe, ki jih sprejme Svet o določitvi omejevalnih ukrepov proti fizičnim ali pravnim osebam.

Na področju denarnega kaznovanja držav članic Lizbonska pogodba določa:

- Komisija v primeru kršitve prava EU države članice ni več dolžna izdati obrazloženega mnenja. Državi da možnost predložitve stališča, zakaj sodbe sodišča še ni spoštovala, nato vložijo tožbo na Sodišče, ki DČ naloži denarno kazen, če ugotovi da DČ ni izvršila njegove sodbe;
- opustitev priglasitve nacionalnega akta, ki implementira direktivo. Po novem lahko Komisija že v prvi tožbi, vloženi na Sodišče, o neizpolnjevanju obveznosti države članice zahteva naložitev denarne kazni. V primeru krivde Sodišče DČ

naloži plačilo denarne kazni, v višini, ki ga določi Komisija. Pri določbi pride do združitve ugotovitvenega in dajatvenega za kršitev pri implementaciji direktiv.

Država članica ali organ EU lahko sprožita postopek za razveljavitev pravne norme evropskega prava, če menita, da je nezakonit. V primeru izkazovanja pravnega interesa so za ta postopek legitimirani tudi posamezniki. Sodišče tu ugotavlja skladnost sekundarnih pravnih virov s primarnimi oziroma pravilni postopek sprejemanja pravnega akta (glej Accetto et al., 2010, str.101-106).

9.7.6 Evropska centralna banka

Po določilih Lizbonske pogodbe ECB in nacionalne centralne banke držav članic, katerih valuta je evro, sestavljajo Evropski sistem centralnih bank (ESCB). ECB in nacionalne banke vodijo monetarno politiko Unije. ECB je pravna oseba, je neodvisna, je pooblaščen za odobritev izdajanja evra. Na področju njenih pristojnosti se je po Lizbonskih določilih potrebno z njo posvetovati o vseh osnutkih aktov Unije ter predlogih predpisov na nacionalni ravni.

9.7.7 Računsko sodišče

Računsko sodišče sestavlja po en državljani vsake države članice. Delo člani opravljajo neodvisno in v splošnem interesu Unije (glej Lampe et al., 2008, str. 28).

9.8 IZJAVA O PRIMARNOSTI

Konferenca opozarja, da imajo v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča Evropske unije pogodbe in pravo, ki jih Unija sprejme na podlagi pogodb, prednost pred pravom držav članic, in sicer pod pogoji, določenimi v navedeni sodni praksi. Konferenca je poleg tega sklenila, da bo tej sklepni listini priloženo mnenje pravne službe Sveta o primarnosti iz dokumenta 11197/07 (JUR 260):

"Mnenja pravne službe Sveta z dne 22. junija 2007

Iz sodne prakse Sodišča izhaja, da je primarnost prava Evropske skupnosti temeljno načelo zakonodajne Skupnosti. Sodišče meni, da je to načelo neločljivo povezano s posebno naravo Evropske skupnosti. Ko je bila izrečena prva sodba te ustaljene sodne prakse (Costa/ENEL, 15. julij 1964, zadeva 6/64). Pogodba takšne primarnosti ni omenjala. To velja še danes. Dejstvo, da načelo primarnosti ne bo vključeno v prihodnjo pogodbo, nikakor ne spreminja obstoja tega načela in sedanje sodne prakse Sodišča."

9.9 LISTINA EVROPSKE UNIJE O TEMELJNIH PRAVICAH KOT PRAVNI AKT

Praksa Sodišča Evropskih skupnosti je več kot trideset let priznavala temeljne pravice za eno splošnih načel prava Evropske unije. Zaradi odsotnosti pisnega vira pa se je v praksi Sodišče Evropskih skupnosti sklicevalo na različne vire, kot je ustavna tradicija držav članic, EKČP ... Odločitev o nujnosti sprejema Listine je na zasedanju v Kolnu sprejel Evropski svet junija 1999, Listina pa je bila sprejeta 7. decembra 2007 v Nici s strani predsednika Evropske unije, Sveta EU in predsednika Evropske komisije. Listino sestavlja preambula in 54 členov, ki so združeni v 6 naslovov: Dostojanstvo, Svoboščine, Enakost, Solidarnost, Pravice državljanov in Sodno varstvo. V času oblikovanja Listine je bilo najbolj sporno področje naslov Solidarnost, ki priznava nove ekonomske in socialne pravice na ravni EU. Temu naslovu je najbolj nasprotovala Velika Britanija in zaradi tega Listina ni postala del sprememb, ki jih je Pogodba iz Nice uvedla v pogodbeno strukturo EU. Listina je tako ostala na ravni politične deklaracije in ni bila pravno zavezujoč dokument. Toda kljub vsemu se Listina v EU priznava kot pomembna »moralna« vrednost, saj predstavlja sintezo temeljnih človekovih pravic, ki jih urejajo že PES in PEU, ustavnopravna načela DČ EU, EKČP in Evropska socialna listina. S tega vidika so se začele razprave o njeni prihodnosti kot prihodnosti zaščite temeljnih pravic na ravni EU, predvsem glede njenega pravnega statusa, vprašanja reforme same vsebine Listine in vprašanja pristopa EU k EKČP. Vprašanje pravnega statusa Listine se je nanaša na njeno formalnopravno zavezujočnost. Ker je Listina pomemben referenčni dokument, katero je Komisija upoštevala kot pravnozavezujočo, nanjo pa se sklicujeta že tudi EP in Svet, so se od njenega sprejetja pojavljale težnje po spremembi njenega statusa. O njenem statusu naj bi dokončno odločila Konvencija o prihodnosti Evrope in pozneje MVK. Ob tem so se ponujale tri možnosti: Listina bi lahko postala pravno zavezujoč dokument v nespremenjeni obliki, lahko bi postala pravno zavezujoča, iz nje pa bi črtali ali dodali nove določbe, kot zadnje pa da naj Listina ostane zgolj deklarativni dokument, EU pa naj pristopi k EKČP.

Na koncu Konvencija in pozneje MVK odločita tako, da celotno besedilo Listine vključita v PUE kot njen drugi del. PUE Listini doda še nekaj odstavkov, ki so tehnične narave in prispevajo k pravni jasnosti, same vsebine Listine pa ne spreminjajo.

Sama umestitev Listine v drugi del PUE ne izključuje pristopa EU k EKČP, saj je prvi pristop s tem, ko PUE pravi, da je EU pravna oseba, že izpolnjen. Z Listino kot drugim delom PUE državljanji EU na jasen in pravno nedvoumen način dobivajo ustrezno zaščito svojih pravic tudi na formalni in ne zgolj na deklarativni ravni. Zaščita človekovih pravic postane eno temeljnih vodil v Evropski uniji (glej Vatovec in Nusdorfer, 2005, str. 55-62).

Po neuspeli ratifikaciji ustavne pogodbe so se nadaljevale razprave o usodi Listine. Dne 12. decembra 2007 v Strasbourgu se spremenjena Listina uveljavi v Lizbonski pogodbi, kjer po 6. členu Lizbonske pogodbe postane pravno zavezujoča za vse evropske institucije in države članice.

Torej Listina je bila leta 2004 vključena kot besedilo v II. del PUE, vendar nikoli ni začela veljati, do zdaj, ko se priloži in uveljavi v Lizbonski pogodbi.

Zaradi nesoglasja s strani Velike Britanije in Poljske, ki nista podpirale sprejetje Listine kot pravno zavezujočega akta, je k Lizbonski pogodbi sprejet poseben protokol o uporabi Listine na Poljskem in v Združenem kraljestvu, ki izključuje pravno veljavnost Listine v obeh državah. Status izključljivosti Listine pa kot pogoj za podpis ratifikacije Lizbonske pogodbe doseže tudi Češka (glej Accetto et al., 2010, str. 56-59).

10 ZAKLJUČEK

Svet kot osrednja zakonodajna institucija, Komisija kot predlagateljica zakonodajne funkcije in Evropski parlament tvorijo zakonodajo Evropske unije. Od samih ustanovitvenih pogodb dalje se tekom na novo veljavnih pogodb Svetu, Komisiji in Evropskemu parlamentu pristojnosti v zakonodajni funkciji spreminjajo.

Leta 1987 uveljavljen Evropski akt, z uvedbo postopka sodelovanja Evropskemu parlamentu poveča moč v zakonodajnem postopku, ki mu omogoča soustvarjanje zakonodaje na področjih, kjer je predpisan postopek sodelovanja. Evropski akt Svetu uvede odločanje s kvalificirano večino namesto prejšnjega glasovanja s soglasjem, Evropski komisiji pa okrepi moč pri sprejemanju odločitev, tako da razširi spisek odločitev, ki jih je bilo prej treba sprejeti s konsenzom, zdaj pa s kvalificirano večino. Maastrichtska pogodba Parlamentu dodeli pravico veta, če se ne strinja s predlagano zakonodajo, hkrati pa se določene politike iz postopka sodelovanja selijo v postopek soodločanja, kjer Evropski parlament odloča skupaj s Svetom. Po pogodbi pa ima Evropski svet tudi pristojnost pri imenovanju varuha človekovih pravic. Svetu pa je po pogodbi za izvajanje del in nalog Sveta po novem odgovoren Odbor, sestavljen iz stalnih predstavnikov držav članic - COREPER. Mandat članov Evropske komisije pa se po pogodbi iz 4 let poveča na 5 let.

Leta 1997 podpisana Amsterdamska pogodba Evropskemu parlamentu s širitvijo postopka soodločanja, katero si deli s Svetom okrepi vlogo v zakonodaji. V okvir Sveta, pa pride veliko novih področij, kjer Svet odloča s kvalificirano večino.

Nicejska pogodba spreminja sestavo Komisije, kjer je »velikim« državam članicam odvzeto imenovanje dveh komisarjev države članice in po novem imenujejo tako kot druge države članice le enega.

Nesprejeta Pogodba o Ustavi za Evropo določa, da Evropski parlament in Svet EU skupaj na predlog Komisije po rednem zakonodajnem postopku, urejenem v P EUP sprejemata evropske zakone in evropske okvirne zakone.

In na koncu s 1. 12. 2009 sprejeta Lizbonska pogodba odpravlja trostebno strukturo in s katero pravo Skupnosti postane pravo Evropske unije ter Evropska unija pravna osebnost; predpisuje, da Evropski parlament in Svet na predlog Komisije skupaj sprejemata uredbe, direktive ali sklepe.

Ugotovimo lahko, da je skozi pogodbe Evropski parlament pridobival na moči pri odločanju v zakonodajni funkciji. Od prvotne zakonodajne funkcije Evropskega parlamenta, ki je bila omejena na postopek posvetovanja, v katerem mnenje Evropskega parlamenta ni bilo obvezno za sprejem zakonodaje, so nadaljnje revizije PES in PEU postopoma povečevale njegove zakonodajne pristojnosti. Enotni evropski akt je vpeljal postopek sodelovanja in privolitve, Maastrichtska pogodba pa postopek soodločanja. Z Lizbonsko pogodbo pa postane sozakonodajalec skupaj s Svetom enakopraven pri približno 95 % evropske zakonodaje, ki jo sprejemata po rednem zakonodajnem postopku.

Skozi pogodbe se večja tudi položaj nacionalnih parlamentov, ki imajo možnost „izvenustavne zavore“, ki jo lahko uporabijo, kadar Evropski svet, ki po Lizbonski pogodbi postane institucija med EP in Svetom, želi sprejeti sklep, s katerim bi na določenem področju odločanje Sveta s soglasjem nadomestil z večinskim odločanjem ali poseben zakonodajni postopek z rednim. Če mu katerikoli nacionalni parlament nasprotuje, se sklep ne sprejme.

EU se mora posodobiti in prenoviti, tako da lahko izkoristi vse svoje zmožnosti. Evropska unija s 27 državami članicami je od sprejema Lizbonske pogodbe delovala po pravilih, ki so bila pripravljena za Evropsko unijo s 15 članicami. Zato je v zadnjih desetletjih iskala možnosti za izboljšanje razpoložljivih instrumentov in zmogljivosti za ukrepanje. Hkrati se je okrepila podpora k sodelovanju EU na področjih, ki zadevajo vse nas: podnebne spremembe, zanesljivost oskrbe z energijo in mednarodni terorizem. Zaradi širitve in spremenjenih nalog EU je bilo razumljivo, da je treba prenoviti tudi način delovanja povezave. Z dobrodošlimi izboljšavami iz Lizbonske pogodbe je EU dobila sredstva, ki ji bodo pomagala pri spopadanju z izzivi današnjega sveta. Sprejetje Lizbonske pogodbe je opravičeno s tremi glavnimi prednostmi: več učinkovitosti pri odločanju, več demokracije zaradi večje vloge Evropskega parlamenta in nacionalnih parlamentov ter večjo enotnost EU v zunanjih odnosih. S temi prednostmi se bo Evropska unija lažje zavzemala za interese svojih državljanov.

LITERATURA

SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE:

1. GRILC, Peter. ILEŠIČ, Tomaž. Pravo Evropske unije, prva knjiga. Cankarjeva založba, Ljubljana, 2004.
2. CORONNA, Marjene. Pogodba o Ustavi za Evropo z uvodnimi pojasnili prof. dr. Marjane Coronna. Codex iuris, Maribor, 2005.
3. JEŠOVNIK, Peter. Evropska unija: zgodovina, ustanove, politike in evropski model družbe. Visoka šola za management, Koper, 2000.
4. LAMPE, Rok. DRENIK, Simona. GRASSELLI, Neža. Lizbonska pogodba z uvodnimi pojasnili. Visoka poslovna šola Doba Maribor, Doba Epis, Maribor, 2008.
5. CRAIG, Paul. DE BURCA, Grainne. EU LAW – Text, cases, and materials, second edition. Oxford university press, 1998.
6. KOCJANČIČ, Rudi. Vloga nacionalnih parlamentov v Evropski uniji. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2005a.
7. KOCJANČIČ, Rudi. Slovenija od sklenitve evropskega sporazuma do pristopa k Evropski uniji. Članek v zborniku pravne fakultete v Zagrebu. 2005b, let. 2005, št.4, str. 349-373.
8. ACCETTO, Matej. AVBELJ, Matej. HOJNIK, Janja. VATOVEC, Katarina. Lizbonska pogodba: z uvodnimi pojasnili. GV založba, Ljubljana, 2010.
9. GOLJEVŠČEK, Katja. MOJA Evropa: priročnik za življenje in delo v Evropski uniji. GV Revije, revija Tajnica, Ljubljana, 2004.
10. MOUSSIS, Nicolas. Evropska unija: pravo, ekonomija, politike. Littera picta, 1999.
11. GRILC, Peter. ILEŠIČ, Tomaž. VEHAR, Primož. Ureditev institucij Evropske unije in njenega pravnega sistema. Delovno gradivo, Ljubljana, 2003.
12. VATOVEC, Katarina. NUSDORFER, Radica. Pogodba o Ustavi za Evropo s komentarjem. GV založba, Ljubljana, 2005.
13. BOHINC, Rado. Pravo Evropske unije: temelji pravoznanstva EU za študente družboslovja. Ljubljana, 2007.
14. TRATNIK, Matjaž. FERČIČ Aleš. FERLINC Maja. Osnove prava Evropske unije. Zbirka Evropska obzorja, Codex Iuris. Maribor, 2004.

VIRI

PRAVNI VIRI:

1. Lizbonska pogodba, ki spreminja pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti, Uradni list EU, 2007/ C, 306/01.
2. Amsterdamska pogodba, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji, Pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte, Uradni list RS, 27/2004.
3. Pogodba iz Nice, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji, Pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte, Uradni list RS, 2001/C 80/01.
4. Pogodba o Evropski uniji, Uradni list RS, 27/2004, 23. 3. 2004.
5. Pogodba o pristopu Slovenije in drugih držav k Evropski uniji. Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 3/2004.
6. Ustavni zakon o spremembi I. poglavja ter 47. in 68. člena Ustave Republike Slovenije. Uradni list RS, št. 24/2003, 7. 3. 2003.

INTERNETNI VIRI:

1. Državni zbor Republike Slovenije – Pravni redi. URL= »<http://www.dz-rs.si/index.php?id=57>«.
2. Institucije Evropske unije. URL= »<http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/povezave/institucije-eu/>«.
3. Lizbonska pogodba. URL= »<http://www.evropa.gov.si/si/lizbonska-pogodba/>«.
4. Lizbonska pogodba v 10 korakih. URL= »<http://www.evropa.gov.si/si/lizbonska-pogodba/lizbonska-pogodba-v-10-korakih/pogodba-ki-uvaja-institucionalne-spremembe/>«.
5. Portal Evropske unije. URL= » http://europa.eu/index_sl.htm«.
6. Evropski parlament. URL= »http://europa.eu/institutions/inst/parliament/index_sl.htm«.

7. Svet Evropske unije. URL=
»http://europa.eu/institutions/inst/council/index_sl.htm«.
8. Evropska komisija. URL= »
http://europa.eu/institutions/inst/comm/index_sl.htm«.
9. Pogodbe. URL= » <http://www.evropa.gov.si/si/pravni-red/pogodbe/>«.
10. Pristopna pogodba. URL= »<http://www.evropa.gov.si/index.php?id=173>«.

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

EU	Evropska unija
EURATOM	Evropska skupnost za atomsko energijo
ESPJ	Evropska skupnost za premog in jeklo
EGS	Evropska gospodarska skupnost
PES	Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti
COREPER	Odbor stalnih predstavnikov
EEA	Enotni evropski akt
EP	Evropski parlament
EK	Evropska komisija
EMS	Ekonomsko monetarni sistem
EMU	Ekonomska in monetarna unija
EMI	Evropski monetarni inštitut
BDP	Bruto domači proizvod
DČ	Država članica
ECOFIN	Gospodarske in finančne zadeve
PNZ	Pravosodje in notranje zadeve
PVO	Politični in varnostni odbor
PEU	Pogodba o Evropski uniji
PUE	Pogodba o Ustavi za Evropo
WEU	Zahodnoevropska unija
SZVP	Skupna zunanja in varnostna politika

EKČP

Evropska konvencija o človekovih pravicah

PDEU

Pogodba o delovanju Evropske unije

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Spodaj podpisana Marjana Pestotnik, rojena 31. 8. 1987 v Ljubljani, študentka Fakultete za upravo, univerzitetnega študijskega programa Uprava I, izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom Zakonodajna funkcija Evropske unije.

Strinjam se z objavo diplomskega dela na internetnih straneh.

Diplomsko delo je lektorirala Jasna Novak, univ. prof. slovenskega jezika.